

Rostra

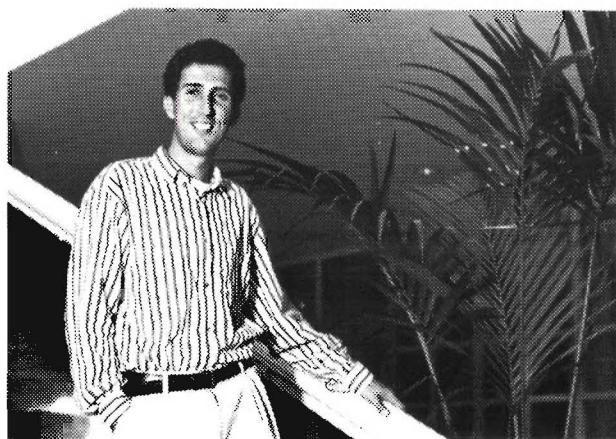
ECONOMICA

© 1988 COOB'92, S.A. TM

OLYMPISCHE SPELEN '92
BEUS AT HARVARD
VON HAYEK

CYRIEL REESTMAN ZOEKT COLLEGA'S.

Drs Cyriel F. Reestman (32), financieel beleidsmedewerker bij de gemeente Amsterdam.

Hij studeerde aan de Universiteit van Amsterdam en is nu als econoom werkzaam bij de sector Beleidsadvisering en Begroting van de secretarie-afdeling Financiën. En heeft, sedert hij begin jaren tachtig bij de gemeente Amsterdam begon, langzaam maar zeker een werkpakket opgebouwd dat zich concentreert op de gezondheidszorg en de nutsbedrijven. Werken voor de stad betekent voor Cyriel Reestman direct betrokken zijn bij de grootscheepse reorganisatie, die zich binnen het bestuur van de hoofdstad voltrekt. Met als beoogd totaalresultaat een efficiënt opererende en klantvriendelijke gemeentelijke organisatie. Daarin zal het centrale bestuur zich bezighouden met de grootstedelijke problematiek.

De drie pijlers, waarop dit ingrijpende plan rust, zijn de formering van 16 stadsdelen met elk een eigen ambtelijk en bestuurlijk apparaat, het marktconcurrerend functioneren van de staf- en steundiensten (zoals bijvoorbeeld het Schoonmaakbedrijf en de Stadsdrukkerij), en de totstandkoming van een nieuwe werkkrelatie tussen het centrale bestuur en de resterende, centraal blijvende gemeentelijke diensten en bedrijven. Een vorm van zo'n nieuwe werkkrelatie kan "contractmanagement" zijn. Hierbij is sprake van een overeenkomst tussen gemeentebestuur en directie, waarbij vooraf bindende afspraken worden gemaakt over de hoeveelheid en kwaliteit van de te leveren producten/diensten alsmede over het bijbehorende budget. Cyriel Reestman houdt zich intensief bezig met het formuleren van de randvoorwaarden, waaronder

het gemeentebestuur het budget aan de andere contractpartner ter beschikking stelt. Voor de "partners" betekent dit, tegen de achtergrond van de gemeentelijke systematiek, een revolutionaire vrijheid in het budgetbeheer en - als tegenhanger - een grotere verantwoordelijkheid.

Binnen de afzonderlijke financiële administraties komt het accent te liggen op interne verslaglegging tussentijds en externe verantwoording achteraf. Dus niet alleen voor de afdeling Financiën, maar ook voor alle andere betrokkenen, waaronder de 70 gemeentelijke bedrijven en diensten, zijn onderwerpen als investeringsselecties, financiële afwegingen, meerjarenplannen, begrotingen, analyses en prognoses alsmede instrumentontwikkeling voor het budgetbeheer erg actueel.

De reorganisatie brengt niet uitsluitend voor ervaren economen nieuwe uitdagingen met zich mee. Juist op dit moment kunnen pas afgestudeerde bedrijfs-economen bij de gemeente een afwisselende en interessante werkervaring opdoen, gekoppeld aan uiteenlopende carrièremogelijkheden. De mobiliteit is hoog en wordt mede gestimuleerd doordat de gemeente Amsterdam uitstekende opleidingsfaciliteiten biedt, die het niveau van het bedrijfsleven zeker evenaren.

Werken voor de stad stelt eisen aan je financieel-economische capaciteiten, maar doet bovendien een beroep op je sociale en bestuurlijke vaardigheden.

ONZE BROCHURE

"WERKEN VOOR DE STAD"

LIGT VOOR JE KLAAR.

Als je met je financieel economische opleiding een uitdaging ziet in de implementatie van marktgericht denken en handelen in de overheidssector, lees dan de brochure "Werken voor de Stad".

Je vindt 'm op de NOBAS-kamer (nr. 2162) en op de informatietafel tegenover de kamer van de onderwijsadministratie. Collega's van Cyriel Reestman op diverse posten plus burgemeester Van Thijn en wethouder De Grave vertellen daarin waarom Amsterdam niet alleen een stad is om van te houden, maar zeker ook een stad met een dynamische, uitdagende werkkring.

**SOMMIGE MENSEN HOUDEN NIET ALLEEN VAN AMSTERDAM.
ZE WERKEN ER OOK VOOR.**

**Moderne economische theorieën
van een ex-gevangene:
J.P. van Rossem.
pag.6**

**Jos de Beus raapt aantekeningen
op voor beroemde economen.
pag.14**

**Rostra's nieuwe feuilleton:
HOUSE-PARTY 1 6 1.
pag. 27**

4 España 1992: 42 graden Celsius	Andreas de Groot van Embden
6 Sell in May and go away	Robbertjan Roet
9 Een dijk van een vent	Esther van Dijk
10 Friedrich August von Hayek (1899-1992)	Drs. R. van Zijp
13 Van econoom tot leraar	Pieter Vink
14 Achtung, a visiting baby at Harvard!	Sander de Bruyn
17 Facts & Figures van een nieuwe Prof.	Prof. dr. M.W. de Jong
18 Strategie van de diensten	S. Nugter
21 De papierloze organisatie	Robbertjan Roet
22 Inleven, daar draait het om	
25 Agenda	
25 J' Accuse	Henk Koster
25 Kort maar Krachtig	Frank Heemskerk
27 House-Party 1 6 1	Hugo Strikker & Ronald Heiloo

Redactioneel

Het jaar 1992 is niet alleen het jaar van de EG of van tweehonderd jaar V.S. Het getal negentienhonderdtweënnegentig kun je namelijk delen door vier, en daarmee is het een Olympisch jaar.

Afgelopen winter heb je al kunnen genieten van de winterspelen. En nu staan de zomerspelen voor de deur. Jammer dat Freddy Mercury niet meer in levende lijve het openingsduet kan vertolken. Tijdens het benefietconcert op Wembley bleek duidelijk dat hij een unieke stem had, die zelfs door de grote sterren niet te evenaren viel. Gelukkig wordt dit gemis opgeheven door de moderne techniek. Er bestaat zoiets als ingeblikte dienstverlening. Achterover leunend in de fauteuil met bier en chips binnen handbereik kun je genieten van gespierde lichamen, die, onder invloed van anabole steroïden, proberen de goddelijke krachten te evenaren. All people por todo el mundo gooien hun Tagintei-lung ganz en le potage, Mon Dieu! En dit alleen om alles 'live' mee te kunnen maken. De kosten van deze spelen zijn niet gering. We kunnen rustig stellen dat een voormalige ode aan de goden is uitgegroeid tot een kostbaar mondiaal spektakel.

Blad van de Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie van de Universiteit van Amsterdam
Nummer 186, Mei 1992

Redactie:
Sander de Bruyn
Esther van Dijk
Andreas de Groot van Embden
Liesbeth Heidstra
Margreth Hoek
Dr. E. de Jong
Dr.Ir. H. Koster
Jacco Kroon
Robbertjan Roet
Robert Tiemens
Pieter Vink

Fotografie:
Marian Vleerlaag

Agenda:
Agendapunten moeten minstens zes weken van tevoren bij Rostra worden aangemeld.

Adreswijzigingen:
Studentenadministratie,
Nieuwe Doelenstraat 15
1012 CP Amsterdam

Voor reacties, brieven en open sollicitaties is de redactie bereikbaar op:
Kamer 005(E3) Roetersstraat 11
1018 WB Amsterdam
Tel: (020) 5254297

Ingezonden brieven, artikelen en studierapportages kunnen worden ingekort.

Voorpagina:
Cobi

Oplage:
9 x per jaar in een oplage van 5000 ex.

Advertenties:
Tarieven op aanvraag verkrijgbaar.
Opdrachten schriftelijk t.a.v. de penningmeester.

Advertenties in dit nummer van:
Apple Centre Point
Arthur Andersen
Gemeente Amsterdam
Moret, Ernst & Young
PTT
TRN
Unilever
VB Accountants

Zet- en drukwerk:
De Bussy Ellerman Harms BV.
ISSN 0166 - 1485

España 1992: 42

Het wordt spannend deze zomer. Het circus 'España'92' heeft de wereld twee grote attracties te bieden: de Olympische Spelen in Barcelona en EXPO'92 in Sevilla. Madrid, uitgeroepen tot culturele hoofdstad van Europa, hobbelt een beetje achter de feiten aan. De Nederlandse toerist komt voor een moeilijke keuze te staan. Gaan we onze geliefde strand-koloniën aan de Spaanse kust in de steek laten om ons te storten in het circus gewoel waar de temperatuur hoog kan oplopen? De student met een beetje 'cojones' gaat op avontuur en legt de volgende route af: na de tentamens op naar Barcelona waar de Olympische Spelen op 25 Juli beginnen. Volgens de organisatie van het Olympisch gebeuren zijn de toegangskaarten al lang uitverkocht dus het wordt scharen op de zwarte markt om nog kaarten te krijgen. Na de Spelen door naar Madrid. De cultureel geëngageerde student bezoekt Toneel & Muziek, de rest stort zich in het bruisend nachtleven 'la movida Madrileña'. Vanuit Madrid pakt men de Spaanse 'Train à Grande Vitesse', de AVE, en reist niet binnen zes maar drie uur naar Sevilla onder begeleiding van 3000 militairen (het leger bewaakt het traject uit vrees voor een aanslag van de ETA). Aldaar kan onder een warme deken van 42° Celcius zwetend bekeken worden wat de wereld ons allemaal te bieden heeft op EXPO'92. Wie nog niet is afgehaakt trekt daarna een sprintje naar Cadiz waar de lange, brede, witte stranden liggen te wachten. Kostenplaatje van deze reis? Maakt niet uit...geld speelt geen rol!

Dit laatste is in elk geval het uitgangspunt van de Spaanse regering en de organiserende comités van het circus 'España'92'. Er zijn namelijk miljarden guldens geïnvesteerd in de Spaanse economie om de Olympische Spelen en de EXPO'92 mogelijk te maken. De Spaanse economie heeft aan het eind van de jaren tachtig een snelle groei doorgemaakt, zo'n 5% per jaar. Op het ogenblik is de groei 2.5%, nog vrij hoog vergeleken met andere landen in West-Europa. De uitgaven aan de Spaanse infrastructuur zijn daarentegen enorm gestegen. De 'AVE' treinverbinding tussen Madrid en Sevilla kostte zo'n 9.5 miljard gulden. Een dure grap van de Minister President Felipe González om zijn geboorteregio, Andalucia, meer bij het noorden van Spanje te betrekken. Het nut van deze verbinding is niet tot de bevolking van het noorden doorgedrongen. Deze verbinding

Ten zuiden van de Pyreneeën ligt een gebied dat twee decennia geleden nog beschouwd werd als een deel van Afrika. Op een enkele cynicus na, wordt vandaag de dag Spanje als een volwaardig lid van de geïndustrialiseerde wereld aanvaard. 1992 is het jaar dat Spanje dit de wereld wil tonen tijdens het organiseren van zowel de Wereldtentoonstelling als de Olympische Spelen. Rostra maakt een reis door Spanje en staat stil bij de organisatie en financiering van de Zomerspelen 1992.

Andreas de Groot van Embden

heeft tweederde van het Spaanse rail-budget opgeslokt terwijl de verbindingen in de rest van Spanje nodig gerenoveerd moeten worden.

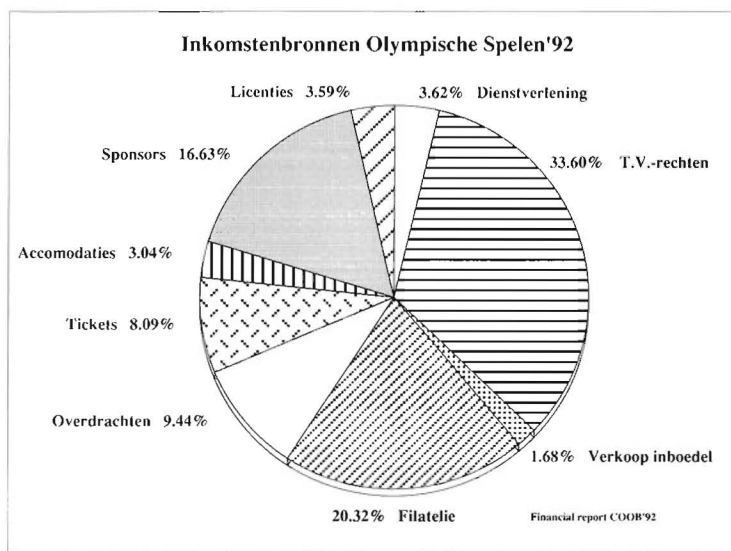
De EXPO'92 kost volgens de laatste berichten zo'n 17 miljard gulden. Daarnaast zijn er in Sevilla zeven nieuwe bruggen en een nieuw vliegveld gebouwd. Verder wordt er in heel Spanje letterlijk aan de weg getimmerd. Alleen al rondom Barcelona wordt 180 miljoen gulden geïnvesteerd in het aanleggen van betere wegen, om maar te zwijgen over het nieuwe hypermoderne vliegveld.

Het is interessant om even stil te staan bij de

Angeles'84 met financieel succes beëindigd aangezien deze stad de vele accommodaties al reeds bezat. Daarnaast wist de Olympische organisatie het bedrijfsleven bij de financiering van de spelen te betrekken. De spelen van Calgary en Seoul hadden een positief financieel resultaat alhoewel de overheid veel in de infrastructuur van de betreffende steden had geïnvesteerd. Een financieel manager van het IOC in Lausanne meldt dat, hoewel het financiële rapport nog niet uit is, de afgelopen winterspelen in Albertville een gering verlies zal tonen.

Tegenwoordig staan vele steden in de rij om de Olympische Spelen te organiseren. De spelen zijn een aanleiding om de stad in een nieuw, door de overheid gesubsidieerd, jasje te steken. Spanje heeft dit concept in een groter perspectief gebracht. De Spaanse overheid en de provincies Cataluña en Andalucia zullen de EXPO'92 en de Olympische Spelen gebruiken om de infrastructuur van een groot deel van het land(!) te herstructureren. Er is daarom een zeer nauwe samenwerking tussen de overheid en de organiserende comités van het circus 'España'92'.

Het is opvallend om in het financieel rapport van het Olympisch Comité van Barcelona'92 (COOB'92) te lezen dat de Olympische Zomerspelen geheel intern-gefinancierd zullen worden. Het rapport vermeldt: "...the Barcelona'92 Games will be Games without deficit, which will not involve any burden on the taxpayer". De Spaanse pers schrijft echter dat de Olympische Spelen 575 gulden per hoofd van de Spaanse bevolking zullen gaan kosten. In de calculaties van COOB'92 zijn gemakshalve alle investeringen die in Barcelona moeten plaatsvinden, buiten de

financiering van één van de attracties van 'España'92': de Olympische Spelen.

OLYMPISCHE SPELEN

Het organiseren van een evenement als de Olympische Spelen is empirisch gezien een financiële ramp! De overheid moet vaak de organisatie te hulp schieten wanneer de financiering niet helemaal rond komt. Als we terugkijken naar de afgelopen drie decennia dan zijn slechts de Spelen in Los

graden Celcius

werkelijke Spelen om, niet meegerekend. We nemen een nadere kijk in de financiële opzet van de Olympische Zomerspelen 1992.

ORGANISATIESTRUCTUUR

De organisatie van de Spelen ligt helemaal in handen van COOB'92, het Olympisch Comité van Barcelona. Het Internationaal Olympisch Comité (IOC) is slechts de moederorganisatie en bemoeit zich niet met de dagelijkse organisatie van de Spelen. COOB'92 is een samenwerkingsverband tussen de Spaanse overheid, de provincie Cataluña, de stad Barcelona en het Spaans Olympisch Comité. COOB'92 heeft drie instituten: de Algemene Vergadering bestaat uit 136 vertegenwoordigers uit de bovengenoemde groepen en is het toezichthoudend orgaan van COOB'92. Zij delegeert verantwoordelijkheden aan het Uitvoerend Orgaan dat belast is met de besluitvorming over de dagelijkse organisatie van de Olympische Spelen. Het dagelijks bestuur voert de opdrachten uit. COOB'92 is een besloten vennootschap. Dit zorgt voor een efficiënte afhandeling van financiële transacties.

INKOMSTEN EN UITGAVEN

De totale uitgaven werden in september 1991 begroot op 2.5 miljard gulden. Een kwart van dit bedrag (625 miljoen gulden) is bestemd voor de bouw van de Olympische accommodaties zoals het Olympisch stadion. 425 miljoen gulden wordt uitgegeven aan het verblijf van de atleten en hun familieleden. Verdere uitgaven worden toegerekend aan onder andere technologie, radio en T.V., de ceremoniën, de wedstrijden en, heel belangrijk, de veiligheid.

Om de uitgaven te dekken heeft COOB'92 een uitgebreid marketingplan opgezet in samenwerking met het IOC. Dit marketingplan is verdeeld in twee componenten: het TOP-2 sponsorprogramma en het COOB'92 marketingplan voor Barcelona'92.

TOP-2

Het TOP-2 programma is in het leven geroepen om sponsors voor langere termijn aan de 'Olympische beweging' te binden. TOP-2 werd in 1988 opgezet door het IOC samen met de comités van de Winterspelen in Albertville en Barcelona'92. Het voornaam-

ste doel van TOP-2 is om sponsors de kans te geven het bedrijfsimago te binden aan de Olympische Winter- en Zomerspelen. Het bedrijf krijgt exclusieve rechten om haar produkt over de hele wereld te promoten met de Olympische symbolen. Dit contract gaat verder dan 1992. Er is reeds met het Olympisch Comité van de Verenigde Staten een verdrag gesloten voor de spelen van 1996. Inmiddels hebben twaalf bedrijven zich aangesloten bij dit contract. Een commerciële relatie tussen het bedrijfsleven en de Olympische Spelen is de financiële ruggegraat van de Olympische beweging. Naast het TOP-2 programma zijn er individuele sponsors aangetrokken die slechts

geïnteresseerd zijn in de Spelen in Barcelona. In het algemeen zijn dit Spaanse bedrijven.

Het resultaat van het marketing plan van COOB'92 is dat er een verdubbeling van de marketinginkomsten is behaald ten opzichte van de Spelen van Seoul'88.

Aan totale inkomsten verwacht het Olympisch Comité iets meer dan 2.5 miljard gulden te incasseren. Van dit bedrag neemt sponsoring 20% in beslag. Maar de hoogste inkomsten uit de marketing van de Olympische Spelen worden behaald met de verkoop van televisierechten.

TELEVISIE

De verkoop van T.V.-rechten neemt 33% van de totale cash inflow in beslag. De omroepvereniging NBC heeft voor ongeveer 750 miljoen gulden het exclusieve recht ontvangen om de Spelen in de VS uit te zenden. Op de tweede plaats staat de Europese Omroep

Unie dat een contract heeft gesloten voor ±160 miljoen gulden. In elk werelddeel heeft één omroep exclusieve rechten gekregen voor de uitzending van beelden uit Barcelona. Dit drijft de prijs voor de T.V.-rechten omhoog. Vergeleken met Los Angeles'84 zijn de inkomsten uit de verkoop van televisierechten verdubbeld; ten opzichte van Seoul'88 zijn de T.V.-inkomsten met eenderde gestegen.

Een aspect van de Olympische spelen wat niet naar tevredenheid is geregeld is de verkoop van de toegangskaarten.

TOEGANGSKAARTEN

Het Comité heeft de verkoop van toegangskaarten volgens een loterijstelsel georganiseerd. In 1991 kreeg men in bepaalde perioden van het jaar de kans zich in te schrijven voor toegangskaarten. Na betaling werden deze kaarten verloot. Wie geen geluk had ontving zijn

of haar geld in de loop van de tijd terug en kon vervolgens met voorrang bij de volgende loting meespelen. 80% van de toegangskaarten werd in Spanje verkocht, 20% in het buitenland. Nu, mei 1992, zijn alle toegangskaarten verloot. Dit heeft bijvoorbeeld geleid tot een situatie waarin een Spaanse deelnemer aan de Spelen geen toegangskaarten

voor zijn ouders kan krijgen via de officiële instanties.

Op de vraag of er een zwarte markt kon ontstaan reageerde een vertegenwoordiger van de persdienst van COOB'92 met de mededeling dat dit onmogelijk kon gebeuren aangezien voldoende maatregelen hier tegen zijn genomen. Welke maatregelen precies werd niet vermeld. Degenen die van de zomer nog belangstelling hebben voor de Olympische Spelen zijn dus aangewezen op een flinke dosis eigen creativiteit en vernuft om aan toegangskaarten te komen.

Achteraf is het misschien verstandiger om vanuit Barcelona meteen door te trekken naar Sevilla; er zijn nog genoeg toegangskaarten verkrijgbaar voor EXPO'92 en anders zal de Sevillaanse maffia zeker voor wat extra toegangskaarten zorgen.

Een goede reis!

Sell in May

Omdat technische en fundamentele analisten gegevens gebruiken die voor vrijwel iedereen bekend zijn, was de Efficiënte Markt Hypothese¹ (EMH) voor hun een eerste klas begrafenis. Desondanks geloven deze analisten dat met behulp van hun technieken de markt verslagen kan worden. Omdat deze mening nooit empirisch bewezen is, probeerden ze te bewijzen dat de EMH niet algemeen geldig is. De ontdekking van mispercepties als overdrijvende aandelenmarkten² en diverse anomalieën - waarover verderop meer -, klonken de zogenaamde chartists en fundamentalisten dan ook als muziek in de oren. Het enige dat hier echter uit geconcludeerd mag worden is dat korte termijn-marktgedrag niet per se rationeel is, maar dat markten niet reageren op beschikbare informatie. De enige manier om extra geld te verdienen op de beurs is een psychologische verklaring te vinden voor marktverdrivingen en die te benutten. Dit doen ze dus duidelijk niet want ze gaan uit van het principe dat beleggers zich rationeel gedragen. De enigen die binnen de EMH hun dromen van overwinsten op financiële markten zouden kunnen realiseren zijn financiële analisten. Met hun portefeuille-managementtheorie zijn zij namelijk in staat om het probleem van rendementsmaximaliserende risico-averse beleggers te reduceren tot een kwadratisch programmeringsprobleem. Omdat een gewone belegger de oplossing hiervan niet zo makkelijk kan bepalen, zou je het dus als een soort voorwetenschap kunnen classificeren. Er is echter nog geen overtuigend bewijs gevonden voor het behalen van overwinsten met behulp van financiële analyses. Volgens Van Rossem is de verklaring hiervoor dat de Moderne Portefeuille Theorie (MPT) van Markowitz en Sharpe een erfenis is van de volstrekt irrationele neoklassieke economische theorie waarin beleggers worden gereduceerd tot puur rationeel handelende robots op markten zonder transactiekosten. Ook zouden de rendementen met de MPT te gemakkelijk en niet goed voorspeld worden.

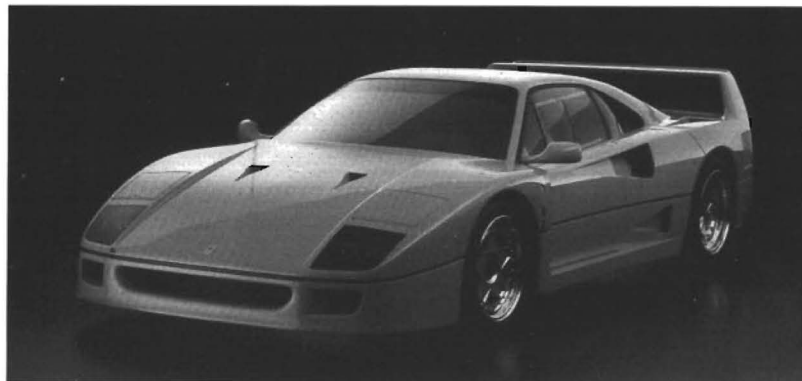
ECONOMETRIE ALS MONEYMAKER

Van Rossem zegt dat met econometrische analyse op basis van gemixte macro-/micro-economische modellen de verwachte rendementen beter geschat kunnen worden. Tevens beschouwt hij risico niet als de covariantie van verwachte rendementen maar als onzekerheid ten aanzien van schattings-

Volgens de economische theorie reflecteren de prijzen van vermogensobjecten alle beschikbare en relevante gegevens. De consequentie hiervan is dat men zonder het gebruik van voorwetenschap geen betere resultaten kan behalen dan 'de markt'. Toch zouden effectenmarkten 'systematisch geklopt kunnen worden' aldus Van Rossem.

Robbertjan Roet

fouten in zijn model; een meervoudig index model. Ondanks dat econometrie zich al voor 1933 (Jan Tinbergen) als een systematische wetenschap had geprofileerd, is het gebruik ervan in de financiële analyse tot nu toe zeer beperkt gebleven. Waarschijnlijk komt dit omdat het niet zo eenvoudig te implementeren is en er pas goede resultaten mee behaald zouden kunnen worden als uitgegaan wordt van een consistente en samenhangende algemene theorie. Een econometrist zou met een model dat hieraan voldoet op effectenmarkten systematisch significant hogere beleggingsresulta-

ten kunnen behalen dan andere beleggers. De verklaring hiervoor is dat de resultaten van zijn onderzoek equivalent zijn aan voorwetenschap en het is bekend dat je hiermee hoge winsten kan realiseren (sterke vorm van EMH is algemeen aanvaard). Handelen met gebruik van echte voorwetenschap is in ieder geval in ons land volgens de wet verboden.

OVERDRIJVENDE MARKTEN

Systematische mispercepties kunnen verklaard worden uit het feit dat er verschillende groepen van economische agenten bestaan die allen optimaal willen profiteren van de hun ter beschikking staande informatie. Doordat de 'laagste' groep alleen toegang heeft tot haar eigen gegevens en de best geïnformeerde over alle informatie be-

schikt, vormt iedere groep een eigen opinie wat betreft de correcte effectenprijzen. In dat geval kan het gebeuren dat in een opgaande (ook wel 'bullish') markt de doorsnee belegger gelooft dat aandelen ondergewaardeerd zijn terwijl de beter geïnformeerde handelaar het tegendeel aanneemt. Toch blijft deze 'smart money investor' ondergewaardeerde aandelen kopen omdat hij verwacht dat hij ze later met winst kan verkopen, gebruikmakend van het onjuiste inzicht van de gewone belegger. Op een gegeven moment is een bepaalde overwaarderingslimiet bereikt en zullen de 'alwetende'

beleggers en masse hun aandelen verkopen. De 'ordinary investors' worden verrast met de prijsdaling en stellen zich in op een neergaande ('bearish') markt en de cyclus begint opnieuw. Er zal dan een periode van onderwaarderingen volgen die interessant is voor bedrijven die op het overnamepad zijn. Ook in dit geval is de kleine belegger weer de pineut. Voor

amateur beleggers is het dus een riskante onderneming om te proberen van marktbevingen te profiteren (het zogenaamde market timen).

MAANDAGEN ZIJN SLECHT

Eén van de anomalieën, oftewel strijdigheden met de EMH, is het weekend-effect of ook wel het dag-van-de-week-effect³, waar de Boomtown Rats in 1978 al op zinspeelden met het nummer: 'I don't like Mondays'. Het komt erop neer dat het gemiddelde rendement voor maandagen (hypothetisch alleen op maandagen beleggen) significant negatief is. Een boek van Hirsch zegt dan ook: 'Don't sell on Monday'. Het effect is wegens de optredende transactiekosten helaas te klein om van te profiteren, maar je kan er wel uit concluderen dat je (uiteraard gemid-

and go away

deld) het beste op dinsdag kunt kopen. Ook blijkt januari duidelijk een beter rendement te geven dan de andere maanden van het jaar! Afgelopen januari was hier een heel goed voorbeeld van. De over het algemeen beste beursmaanden zitten vooral in de periode november tot en met april. Om concreet te worden: Stel bijvoorbeeld dat je in 1954 f1000,- in de beurs (CBS index) had belegd dan had je als je alleen in genoemde periode had belegd nu f24.714,- terwijl als je dat telkens in het andere halfjaar had gedaan nu slechts f537,29 over zou hebben! Of zoals ze op Wallstreet zeggen: 'Sell in May and go away'. Van dit laatste effect kan een kleine belegger zeker profijt trekken, maar het gaat natuurlijk niet voor elk jaar op, want kansen zeggen niets over individuele gebeurtenissen!

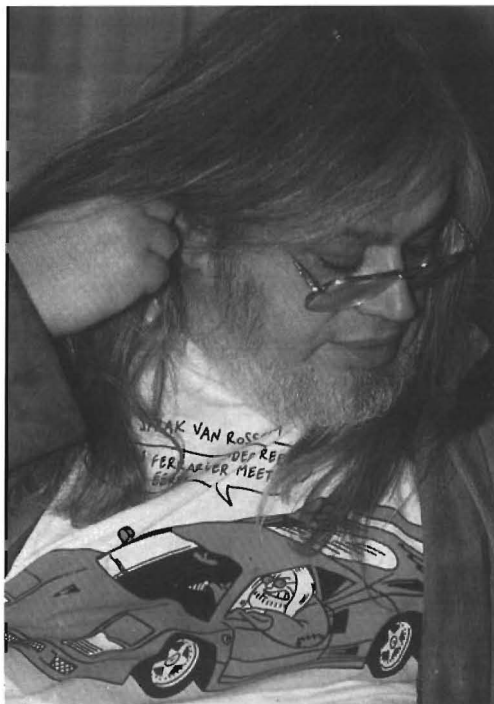
DRONKEMANSPAD

De zwakke vorm van de EMH impliceert dat de prijs van een vermogensobject op een bepaald tijdstip niet afhangt van de prijsontwikkeling in het verleden. Dit wordt ook wel aangeduid als de random walk hypothese, vrij vertaald: beurskoersen volgen een dronkemanspad. Zelfs Eugene Fama zegt in 1989 dat er veel aanwijzingen zijn dat koersen voorspelbaar zijn, terwijl hij eind jaren zestig het tegendeel beweerde. De vraag die hier logischerwijs uit volgt is of Van Rossem daadwerkelijk koersen kan voorspellen.

EXORCIST

Hier volgt in vogelvlucht de carrière van de beroemde aandelengoochelaar uit België. Als vroegrijp, kritisch en intelligent jongetje ontwikkelt Jean Pierre op twaalfjarige leeftijd een passie voor Russische literatuur. Zijn moeder vreest het ergste en stuurt hem door naar een psychiater en vervolgens naar een exorcist. Hij voltooit echter de middelbare school en gaat wiskunde en economie studeren in Gent. Voor zijn scriptie over de omloopsnelheid van geld in de EG krijgt hij een grote geldprijs. In 1968 trekt hij naar de VS en ontdekt daar de econometrie en de drugs, waaraan hij beide verslaafd raakt. Terug in België begint hij een bedrijfje in discount-kaarten en geeft studenten bijles, maar gaat failliet. Wel haalt hij een Master's degree en presenteert zijn eerste econometrische model. Blootsvoets en gehuld in een wit laken gaat de maffe Belg op bezoek bij de

minister van Economische Zaken en voorspelt hem een zware crisis voor 1974, met ruim 300.000 werklozen. Later blijkt hij gelijk te hebben - het worden er ruim 740.000.

Van Rossem

Tegen die tijd zit de omstreden marxistische econoom wegens diefstal en belediging van politie in de cel.

MONEYTRON

In de gevangenis kickt hij af en begint hij met de ontwikkeling van een model dat beursindexen moet voorspellen met als doel 'dollarmiljardair' op de dan splinternieuwe optiemarkt te worden uit protest tegen het kapitalisme. Eind jaren zeventig heeft Van Rossem een bloeiende onderneming (met twee dochterbedrijven) in het bijspijkeren van universitaire studenten. Hij sleept vrijwel al zijn studenten, tegen zeer hoge tarieven door de examens. De besten neemt hij in dienst en belooft hen een auto, zelf rijdt hij dan overigens al in een Ferrari. In zijn vrije tijd puzzelt hij verder aan zijn model genaamd Moneytron, 'an unfailing method to become immensely rich in a very short period of time', dat in 1986 klaar is. Met dit op psychologische en econometrische gronden gebaseerde model boekt hij in 1987 zijn eerste succes. Op een investering van \$ 26 miljoen (van een geheimzinnige maecenas) realiseert hij een rendement van zestig pro-

cent! Tegen het eind van dat jaar zou hij 150 miljoen dollar hebben verdiend. De beleggers stromen toe, op het toppunt van 'zijn kunnen' zou hij zeven miljard dollar beheeren.

'DE POENPAKKER'

Een stripverhaal waarin Van Rossem ('De Poenpakker') de hoofdrol speelt is binnen een dag uitverkocht. Toch gaat deze dikke man met de lange grijze hippie-haren aan het eind van 1989 weer failliet. Op een persconferentie wijst hij naar de beurscrash van oktober 1989 en de dood van zijn vrouw, waardoor zijn minderjarige zoon de helft van zijn vermogen erft en doet blokkeren. Ook zou hij door twee Amerikanen zijn opgelicht. Aan het begin van 1990 verdenkt Justitie hem van frauduleus bankroet. Hij wordt in voorlopige hechtenis genomen. Ondanks dat het gerecht na een onderzoek verklaart dat 'er geen enkel bewijs' is gevonden dat Van Rossem ooit één frank daadwerkelijk heeft belegd, wordt hij in de zomer weer vrijgelaten.

FOLKHERO

In het najaar van 1991 komt de Vlaamse folkhero opnieuw in moeilijkheden omdat een kennis uit zijn racedagen (Van Rossem sponsorde een Formule 1 renstal) aangifte doet wegens valsheid in geschrifte en oplichting. Hij zou het beleggen niet hebben kunnen laten en daardoor zou er drie miljard frank zoek zijn. Ook zou hij handtekeningten ten behoeve van kieslijsten hebben vervalst en opnieuw wordt hij gearresteerd. Op verzoek van het parlement - hij is intussen de populairste politicus van Antwerpen - wordt hij op 2 januari weer vrijgelaten. Het gerechtelijk onderzoek wordt echter voortgezet. Zou Van Rossem echt de beurs verslagen hebben, of was het een grootschalige 'witwas operatie', misschien was het wel het type beleggingsoperatie waarbij iedere nieuwe belegger wordt betaald met de inleg van de vorige? Vast staat in ieder geval dat hij zijn verhaal goed kan brengen zodat hij nu in de Vlaamse politiek hoge ogen gooit. Zijn carrière die zeker aan de hypothese van een dronkemanspad voldoet weerhoudt hem nergens van.

1 E.F. Fama e.a., 1969
2 W.F.M. De Bondt en R.H. Thaler, 1985
3 D.B. Keim en R.F. Stambaugh, 1984
Bronnen: Is outperformance of security markets possible with modern econometrics, J.P. van Rossem, 1990
Investment analysis and portfolio management, Cohen, Zeikel & Zinberg, 1987
Van de miljoenen in de dieperik, NRC 18-1-'92.

Wat heb je aan een interessante plek als je geen kant op kunt?

Je staat op het punt van afstuderen en denkt aan je carrière. Begrijpelijk. Dan kun je twee dingen doen. Je zoekt een bedrijf op en wacht op die ene, interessante plek richting top. Of je praat met de mensen van

Moret Ernst & Young. Onze carrière-policy is namelijk bijzonder simpel: bij ons kun je alle kanten op. Zodat je in feite je eigen weg naar de top bepaalt. Meer weten? Bel de heer R.J. Ekkebus, tel. 010 - 4074368.

Praat 'ns met de mensen van Moret Ernst & Young.

 MORET ERNST & YOUNG

Een dijk van een vent

Hier en daar kijkt men met een scheef oog naar Van Dijk. Slechts voor twaalf maanden op deze topfunctie neergezet, ruim vijf ton kostend, en niet eens afkomstig van de FEE zelf. De FEE kent geen strikte bevelslijnen. Iedereen heeft een collegiale houding ten opzichte van elkaar. Bovendien heeft elke wetenschapper wel een eigen visie en wil die ook nadrukkelijk uiten. Geen gemakkelijke omgeving voor een manager die gewend is zakelijke bevelen te mogen geven. Van Dijk doet verwoede pogingen zich aan te passen en weet zowaar wat verbetering in de organisatorische situatie van de FEE te brengen.

FINANCIËEL MANAGEMENT

Een groot deel van de vorig jaar zo verpeste werksfeer komt door de instelling van medewerkers aan de faculteit. Van Dijk wijdt dit aan het feit dat "veel leden van het wetenschappelijk personeel de prioriteit bij hun eigenbelang en bij hun vakgroep leggen, niet bij de faculteit die toch de thuisbasis moet zijn." Dit is het laatste halfjaar wel verbeterd.

Zo draait de vakgroep Financieel Management langzaam bij. De vakgroep kampte met een tekort aan middelen en personeel en ging in protest. Haar geenszins verzoevende opstelling bevorderde de sfeer niet. Van Dijk is nu optimistisch over de vakgroep, maar verre van kritiekloos. "Inmiddels zijn er vacatures opgevuld, door mijzelf ja, ik mag toch wel een klein beetje opscheppen? Er komen tegenwoordig nieuwe voorstellen uit de vakgroep zelf, al gaan die nog niet ver genoeg. Plannen bijvoorbeeld in de richting van computerondersteunend onderwijs. Wil je meetellen in het wetenschapsbedrijf, dan zijn ècht onderzoek en publica-

Precies een jaar geleden lag de bestuurlijke organisatie van de FEE nog op z'n gat. De redding moest van buitenaf komen in de persoon van mr. M.D. van Dijk: een interim-manager afkomstig van Prime, het 'uitzendbureau' voor de beste managers. Driekwart jaar wijdt hij zich al aan het ombouwen van de FEE tot een professionele organisatie die op internationaal niveau mee kan tellen. Hoe succesvol is zijn missie?

Esther van Dijk

ties absoluut noodzakelijk. Het is heel goed mogelijk om dit te produceren, ook al ontkent de vakgroep dit. Bovendien zijn in mijn ogen zowel hun onderwijsmateriaal als opvattingen sterk verouderd. De vakgroep is hier overigens wel mee bezig." Over het veelbesproken functioneringsgesprek met Van der Weel, de ex-vakgroepvoorzitter van

De vreemde eend in de bijt

Financieel Management, laat Van Dijk weinig los. "Tenminste één keer per jaar moet je zo'n gesprek hebben met je medewerkers. Over hoe het gaat, of je elkaar genoeg ruimte laat en hoe je beter kunt samenwerken in de toekomst." Hij doet het gesprek af als "openhartig en met een goed verloop".

PARADEPAARDJES

Naast een verbetering van de onderlinge relaties op de FEE en het dynamiseren van Financieel Management heeft Van Dijk op het gebied van onderwijs veel te weeg gebracht. Hij is zeer trots op het nieuwe doctoraalprogramma en vertelt uitgebreid over

de werkgroep onderwijsvernieuwing.

Deze werkgroep heeft alle andere economiefaculteiten in Nederland bezocht om onze eigen manier van onderwijs te kunnen beoordelen. "Als ik die commissie zo nu en dan in de gang tegenkwam, riepen ze altijd: We doen het zo slecht nog niet!" Op basis van dit onder-

zoek worden nu drie projecten uitgewerkt, gericht op het verhogen van het studierendement aan de FEE (zie Rostra's juninummer).

En dan is daar natuurlijk nog de onderzoeksschool TRACE, voor AIO's en docenten van de Erasmus, UvA en de VU die volgend jaar van start gaat. Van Dijk moet alleen nog een mooi pandje aan de Amsterdamse grachten zien te regelen.

Het inkrimpen van het aantal vakgroepen, ter verhoging van de doelmatigheid, is op dit moment een hot item. De vakgroepen willen wel fuseren, maar niet zo ver gaand als het Bestuur graag ziet. Van Dijk verwacht wel dat dit binnen een jaar rond zal zijn.

NOG DRIE MAANDEN EN DAN?

Sinds het ontslag van Kerkhoven, wat volgens sommigen zeker met een zacht duwtje gepaard ging, vervult Van Dijk ook het directeurschap van het faculteitsbureau. Inclusief de zomervakantie heeft hij nog ruim drie maanden te gaan. Cramer, decaan per september 1992, en een nieuwe directeur die momenteel geworven wordt, zullen zijn taken overnemen. Tot zover is Van Dijk redelijk tevreden.

Het Wetenschappelijk Personeel staat vrij sceptisch tegenover deze man van vijf ton. Als vreemde eend in de bijt heeft hij veel besluiten genomen en notities geschreven. Tegenwerking heeft hij niet echt ondervonden. Wat er na 1 september gaat gebeuren is nog maar afwachten. Wie komt er als nieuwe directeur? Hoe gaat de heer Cramer als decaan functioneren?

Blijft de faculteit zo algemeen economisch gericht of zullen de bedrijfseconomische vakgroepen eindelijk wat meer vingers in de pap krijgen? In elk geval is het tegen die tijd Van Dijk's pakkie an niet meer en mag hij van een veilige afstandje toe kijken. **R**

Na zijn studie, van 1927 tot 1931, was Hayek directeur van het Weense 'Institut für Konjunkturforschung', dat empirische studies verrichtte naar conjunctuurgolven. Hayeks proefschrift, getiteld 'Geldtheorie und Konjunkturtheorie' (1928), bevatte een uiteenzetting van de oorzaken van de conjunctuurcycli in de periode 1870 en 1914. Het zag die oorzaken in de monetaire expansie, zoals tot stand gebracht door zowel monetaire autoriteiten als kredietinstellingen en particuliere banken (de laatste via de geldmultiplier). Hayek werkte zijn conjunctuurtheorie verder uit in een reeks lezingen aan de London School of Economics, waar hij op uitnodiging van de bekende Engelse econoom Lionel Robbins de zgn. 'Tooke Chair' accepteerde. Deze lezingen, gepubliceerd als 'Prices and Production' (1931), beschrijven de reële verschijnselen waaruit conjunctuurcycli bestaan. Volgens Hayek is geld niet neutraal, zoals de klassieke dichotomie veronderstelt, maar leidt een vergroting van de geldhoeveelheid tot een verstoring van de relatieve-prijzenstructuur. Deze verstoring heeft een zodanige invloed op de relatieve prijzen van kapitaalgoederen, de rente komt als gevolg van de toegenomen geldhoeveelheid onder de evenwichtsrente, dat de produktiestructuur te kapitaal-intensief wordt. Wanneer de expansie zich niet doorzet, zullen de relatieve prijzen hun evenwichtswaarden weer aannemen en zal blijken dat de nieuwe investeringen verliesgevend zijn. Ondernemers stoten de onvoldoende investeringen af, waardoor de produktiestructuur weer naar een evenwicht tendeeft. De prijs voor deze tendentie naar evenwicht is echter een recessie.

De Hayekiaanse conjunctuurtheorie leek in de jaren dertig uit te groeien tot de dominante conjunctuurtheorie. De botsing met Keynes' gedachtegoed zou echter fataal blijken voor de Oostenrijkse School. De 'General Theory on Employment, Interest and Money' (1936) was volgens de economische professie een plausibeler verklaring voor economische recessies, en vooral voor de Grote Depressie.

In de daarop volgende decennia zou de Keynesiaanse benadering de dominante stroming in de macro-economie worden en zouden Hayeks ideeën als onjuist worden bestempeld. Desondanks bleef Hayek voorsnog proberen de theoretische basis van zijn conjunctuurtheorie te verbeteren. Deze pogingen resulteerden in zijn bundel 'Profits, Interest and Investment' (1939). Het bracht hem tevens in debat met Frank Knight over de grondslagen van kapitaaltheorie. Zijn herformulering van de Oostenrijkse kapitaaltheorie, verschenen als 'The Pure

Friedrich A. von H

Op 23 maart overleed Friedrich August von Hayek, één van de meest veelzijdige denkers op het gebied van de sociale wetenschappen in deze eeuw. Hayek werd geboren in Wenen op 8 mei 1899. Na zijn militaire dienstplicht in WO I ging hij economie studeren in Wenen. Tijdens zijn studie nam Hayek deel aan de privé-seminaren van Ludwig von Mises. Deze radicale vertegenwoordiger van de Oostenrijkse School in die tijd bracht de jonge Hayek van zijn gematigd-socialistische ideeën af en wist hem te winnen voor het economisch liberalisme. Hayek zou uitgroeien tot een van de meest belangrijkste vertegenwoordigers van deze stroming.

—
 drs. R. van Zijp
 —

Theory of Capital' (1941), kreeg door de Keynesiaanse euforie echter weinig aandacht.

COLLECTIVISTISCHE ECONOMISCHE PLANNING

In de jaren dertig raakte Hayek betrokken in nog een ander debat, dat de mogelijkheid van een rationele (efficiënte) centrale planning van een staatshuishouding betrof. Dit 'Socialisme-debat' begon al in 1920 met een afwijzende reactie van Mises op het werk van de Italiaan E. Barone, die in 1908 de algemeen-evenwichtsmodellen van Walras toepaste op centraal-geplande economieën en aantoonde dat die laatste eenzelfde evenwicht konden bereiken als een vrije markteconomie. Eén van de voorwaarden voor zo'n gelijkheid was echter wel dat de centrale planners over volledige informatie ten aanzien van de individuele vraag- en produktiefuncties en de voorraden produktiefactoren beschikken.

Hayek wilde individuele keuzevrijheid

In de bundel 'Collectivist Economic Planning' (1935) gaf Hayek een historisch overzicht en de stand van zaken van het debat. Hij gaf daarin toe dat Barones analyse de theoretische mogelijkheid van rationele centrale planning had aangetoond, maar ontkende de praktische mogelijkheid. De 'marktsocialisten' (O. Lange, A.P. Lerner) interpreteerden deze onmogelijkheid als een onmogelijkheid voor planners om miljoenen vergelijkingen (simultaan) op te lossen. Ze omzeilden dit probleem echter door de

vergelijkingen door de economische subjecten zelf op te laten lossen. Vervolgens riepen ze zichzelf uit tot overwinnaars van het debat. In 1940 verwierp Hayek hun interpretatie door te betogen dat kennis specifiek is naar tijd en plaats, zodat de totale kennis verspreid is over alle subjecten. Bovendien stelde hij dat niemand (de centrale planners inclusief) de mentale capaciteit heeft om al die kennis te verzamelen en te verwerken. Centrale planners kunnen dan niet eens de vergelijkingen van het relevante algemeen-evenwichtsmodel formuleren, laat staan oplossen. Een andere reden voor de inferioriteit van het marktsocialisme volgt uit het feit dat de managers van staatsbedrijven verplicht zijn om te handelen volgens vaste gedragsregels. Dit maakt het onmogelijk om snel op nieuwe, onvoorziene ontwikkelingen in te spelen. Hierbij komt nog dat het socialisme een groot controle-apparaat nodig heeft teneinde de naleving van de gedragsregels te controleren. Deze bureaucratische controle zal elke innovatiedrang in de kiem smoren. Ter verspreiding van zijn waarschuwing tegen het socialisme richtte Hayek in 1947 de Mont Pèlerin Society op. Gezien zijn bezwaren tegen het 'bureaucratisch interventionisme' is het niet verwonderlijk dat Hayek een economisch systeem aanbeveelt dat zo veel mogelijk ruimte laat voor individuele keuzevrijheid. Dit is het geval als het beslissingsniveau zo gedecentraliseerd mogelijk is, zoals in een (kapitalistische) markteconomie.

METHODOLOGIE EN WETENSCHAPSFILOSOFIE

Hayeks nadruk op de rol van het individu in het economisch proces komt ook tot uitdrukking in zijn methodologie. Zijn methodologisch individualisme stelt dat sociale verschijnselen moeten worden verklaard in

Hayek (1899-1992)

termen van individueel doelgericht handelen. Die doelgerichtheid geeft het verschil tussen de natuur- en de sociale wetenschappen. Volgens Hayek kunnen sociale wetenschappers bij zichzelf te rade gaan om het gedrag van hun studie-object (hun medemens) te begrijpen, terwijl natuurwetenschappers dat niet kunnen. Waterstofatomen worden niet geacht te handelen met een bepaald doel 'voor ogen', mensen wel. Hayek propageerde dan ook een methodologisch dualisme, wat betekent dat de sociale wetenschappen niet de methodologie van de natuurwetenschappen moeten overnemen.

Hayek wordt er vaak van beschuldigd zich te hebben verzet tegen het gebruik van wiskunde en statistiek in de economie. Ook wordt hem een ontkenning van de zinvolheid van empirische testen in de schoenen geschoven. Deze kritiek op Hayek is echter volstrekt ongegrond. Hayek bestreed vooral het 'scientisme', de klakkeloze nabootsing van de natuurwetenschappen. Zijn kritiek richt zich op de vergissing om correlaties tussen geaggregeerde variabelen te verwarren met causale relaties, die bovendien nog worden gezien als constant en onveranderlijk. Het gebruik van wiskunde vergemakkelijkt deze verwarring, aldus Hayek, omdat het een hoge mate van nauwkeurigheid en onveranderlijkheid suggereert. Hayeks pleidooi tegen het 'scientisme' is dus eigenlijk een pleidooi voor een microfundering van de macro-economie. Gezien de hedendaagse aandacht voor zo'n fundering was Hayek op dit gebied zijn tijd ver vooruit.

SOCIALE EN POLITIEKE FILOSOFIE

In 1950 vertrok Hayek van de LSE naar de University of Chicago, waar hij een leeropdracht in de 'social and moral sciences' aanvaardde. Tijdens deze Amerikaanse periode, die tot 1962 duurde, richtte Hayek zich op de sociale en politieke filosofie. Zijn belangrijkste bijdrage daartoe was 'The Constitution of Liberty' (1960). Volgens Hayek wordt de mens geconfronteerd met een grote onzekerheid ten aanzien van toekomstige ontwikkelingen in zijn sociale omgeving (bijvoorbeeld de Duitse eenwording). De onvolledigheid van infor-

matie over heden en toekomst kan echter worden verminderd door gedragsregels ('instituties') te volgen die in het verleden hun nut hebben bewezen. Hayek onderscheidt in deze twee soorten regels, namelijk 'theses' (door mensen opgesteld) en 'nomoi' (spontaan geëvolueerd). De laatste omschreef hij als de onbedoelde effecten van doelgericht menselijk handelen. Bekende voorbeelden zijn taal en geld (ruilmiddel).

Friedrich August von Hayek

Zij ontstaan omdat ze in de loop der tijd tot meer gewenste resultaten leiden dan alternatieve gedragsregels. Hayeks verklaring van nomoi kan daarmee een evolutionaire worden genoemd. Aangezien de nomoi ontstaan ten gevolge van het vrije handelen van mensen en de theses van bovenaf worden opgelegd, geeft Hayek de voorkeur aan de eerste, die in zijn ogen de mensen een zo groot mogelijke vrijheid (afwezigheid van dwang) verschaffen. Die vrijheid, zoals hierboven reeds opgemerkt, betekent niets anders dan een zo gedecentraliseerd mogelijk beslissingsniveau. Hayeks politiek-filosofische werk blijkt dus een hechte eenheid te vormen met zijn denkbeelden op andere terreinen. In 1962 vertrok Hayek van Chicago naar Freiburg, waar hij tot zijn emeritaat in 1969 hoogleraar in de politieke economie bleef. Na een gasthooglerschap in Salzburg (1969 - 1977) keerde hij in Freiburg terug. In deze 'post-Chicago' periode formuleerde hij ideeën over het juridische en

politieke kader van de rechtsstaat, uitgegeven in het driedelige 'Law, Legislation and Liberty' (1973-1979). Hierin betoogt hij onder andere dat een kapitalistische markteconomie alleen kan functioneren in een bepaalde juridische en politieke omgeving, waarbij vooral de bescherming van het particuliere eigendom een grote rol speelt. De hedendaagse privatisering in de voormalige DDR laat zien dat investeringen uitblijven wanneer eigendomsrechten niet vastliggen en/of gegarandeerd zijn. Hayeks drieluik is in Oost-Europa dan ook een veelgelezen werk. Toen in de jaren zeventig het Keynesianisme geen goede verklaring kon vinden voor het

fenomeen 'stagflatie' en de economisch-liberale stromingen in de economische wetenschap weer meer aandacht kregen, nam ook de belangstelling voor Hayeks werk weer toe. Die belangstelling werd nog vergroot toen hij in 1974 de Nobelprijs kreeg toegekend (samen met Gunnar Myrdal). Wellicht mede hierdoor keert Hayek weer terug tot zijn oudste liefde, de monetaire theorie. Hij doet voorstellen om de overheidsinvloed op het economisch proces aanzienlijk te reduceren door het monopolie op gelduitgifte af te schaffen. Dit mondt uit in zijn idee van 'currency competition', waarbij de verschillende (ook door particulieren uitgegeven) geldsoorten tegen elkaar concurreren. De huidige monetaire autoriteiten kunnen hun monopolie dan niet meer misbruiken. Hayek geeft hiermee zijn 'liberalistische' filosofie een radicale, door sommigen als conservatief gebrandmerkte, vorm.

BESLUIT

Uit het bovenstaande blijkt dat Hayek op opmerkelijk veel terreinen onderzoek heeft verricht. Hij heeft hierbij richtingen aangegeven die pas veel later, na onnodige omzwervingen, zijn ingeslagen. Zijn geringe invloed is wellicht een blijk van de neiging onder economen om achter de laatste mode aan te lopen. Die neiging, voor zover bij hem aanwezig, heeft Hayek zelf echter weten te onderdrukken, met als resultaat een enorm intellectueel isolement. In tegenstelling tot zijn medestanders is hij echter nog in de gelukkige omstandigheid geweest om de herleefde belangstelling in zijn gedachtengoed te beleven. Een belangstelling die alleen al vanwege de intellectuele uitdagendheid van Hayeks ideeën is gerechtvaardigd.

Rudy van Zijp is als AIO verbonden aan het Tinbergen Instituut en de Economische Faculteit van de V.U.

EEN ECONOOM DIE WIL WETEN HOE DE WERELD ACHTER DE CIJFERS IN ELKAAR ZIT, GAAT OP ONDERZOEK UIT BIJ VB ACCOUNTANTS.

De accountants van VB zijn intensief betrokken bij het werkteerrein van hun cliënten, bij de wereld achter de cijfers. Ze krijgen te maken met de complexe vraagstukken waarmee de overheid en de non-profitsector worden geconfronteerd. De accountants van VB verdiepen zich in financieringsproblemen, begrotingstekorten, herverdeling van geldstromen en in kwesties als stadsvernieuwing, milieuzorg, privatisering en fusies.

de aandacht voor persoonlijke ontplooiing en de open relaties met collega's en cliënten.

Carrière-planning. Je start je loopbaan bij een organisatie die innovatie hoog in haar vaandel voert. Natuurlijk investeert VB in zijn medewerkers. VB kent een uitgebreid intern opleidingsprogramma, een loopbaanplan voor economen en een management development-programma voor pas

De wereld van VB. VB is met ruim 1.300 medewerkers en 30 vestigingen één van de grote accountantskantoren van het land. Een eigentijdse organisatie met een veelzijdig dienstenpakket en een eigen visie op dienstverlening.

VB werkt voornamelijk voor organisaties als gemeenten, ministeries, nutsbedrijven, ziekenhuizen en theaters. Een dynamische wereld waarin naast economische ook sociale en politieke afwegingen een belangrijke rol spelen. In de cultuur van VB ligt dan ook een sterk accent op maatschappelijke betrokkenheid. Dat is te merken aan de sfeer in het bedrijf, de manier waarop wij georganiseerd zijn,

afgestudeerde registeraccountants. Het loopbaanplan is erop gericht dat startende economen zo snel mogelijk als zelfstandig werkende accountants functioneren. In ongeveer drie jaar tijd groei je door naar de functie van controleleider. VB biedt je bovendien een prima salaris, ruime loopbaanmogelijkheden en uitstekende andere voorzieningen, die meegroeien met jouw ontwikkeling.

Informatie en sollicitatie. Wil je meer weten over VB of wil je solliciteren? Schrijf dan een brief naar VB Accountants, Afd. personeel en organisatie, Postbus 19331, 2500 CH 's-Gravenhage of bel: 070-3738388.

WERKEN BIJ VB IS INVESTEREN IN JEZELF.

Van econoom tot leraar

"Je moet niet denken dat na afronding van de opleiding de banen voor het oprapen liggen. Drie jaar geleden heb ik de opleiding afgerond, maar ik heb nog steeds geen vaste, full-time baan kunnen vinden. Dat is gewoon hartstikke moeilijk." Tegenwoordig geeft Jansen tijdelijk les op twee scholen, namelijk de Middelbare Detailhandelschool en de Scholengemeenschap Pascal, in respectievelijk management en handelskennis MAVO. Erg vindt Jansen het niet dat ze, hoewel ze eerstegraads bevoegd is -wat inhoudt dat ze les mag geven op het Voortgezet Wetenschappelijk Onderwijs-, nu les geeft op een school voor Middelbaar Beroepsonderwijs en een MAVO. "Integendeel, het leuke aan les geven op deze scholen is het feit dat hier aandacht wordt besteed aan meer praktische zaken, zoals het bijhouden van een huishoudboekje, die op het VWO totaal niet aan bod komen." Wel vervelend vindt Jansen het dat ze na drie jaar nog steeds geen vaste baan heeft: "Als degene, die ik vervang, straks terugkomt van zwangerschapsverlof, kan ik weer van voren af aan beginnen met het zoeken naar een baan. En daarbij verdien ik als vervanger ook nog een stuk minder dan iemand in vaste dienst. Zo blijft er van je loon, dat al niet zo hoog is, weinig meer over. Die onzekerheid in je toekomst en het telkens weer zonder succes solliciteren zijn wel frustrerend. Maar al met al ben ik nog steeds gemotiveerd en zeker van plan een vaste baan in het onderwijs te bemachtigen."

DE OPLEIDING

Om toegelaten te worden tot deze postdoctorale opleiding dient men naast zijn of haar doctoralexamen economie het doctorale keuzevak "Oriëntatie op het leraarsberoep" te hebben gevolgd. Ook met een doctoralexamen in een andere studierichting kan

Na afgestudeerd te zijn in de culturele antropologie wilde Barbara Jansen de opleiding tot eerstegraads leraar aan het Instituut voor de Lerarenopleiding (ILO) aan de UvA gaan volgen. Dat ze hiervoor eerst een jaar lang hard moest studeren om de vereiste applicatiecursus te voltooien, nam ze op de koop toe, want zoals ze zelf zegt "moet je het onderwijs alleen ingaan als je supergemotiveerd bent." In de derde aflevering van de serie over postdoctorale opleidingen sprak Rostra met Jansen, die de Lerarenopleiding Economie drie jaar geleden voltooide en nu werkzaam is in het onderwijs.

Pieter Vink

men tot de opleiding toegelaten worden, mits men voldoende economische kennis in de studie heeft opgedaan. Mocht dit niet het

Postdoctorale opleidingen

geval zijn dan bestaat -zoals Jansen heeft gedaan- nog altijd de mogelijkheid een applicatiecursus te volgen, die samengesteld wordt door de FEE en het ILO.

Het studiejaar is te onderscheiden in een praktisch en theoretisch gedeelte. De helft van het studiejaar wordt besteed aan een stage op een school voor het Voortgezet Onderwijs. Tijdens deze stage wordt de leraar in opleiding (lio) langzaam voorbereid op het grote werk door het lesgeven in verschillende stadia te verdelen. Eerst geeft de lio les aan kleine groepjes, vervolgens deellessen aan hele klassen, vervolgens hele

lessen en tenslotte staat de lio zes tot acht weken alleen voor de klas. Vanaf het begin van de stage draait de lio volledig mee op school: hij/zij is aanwezig bij sectievergaderingen, excursies en ouderavonden. Naast het praktijkgedeelte wordt de lio theoretisch bijgespijkerd door het volgen van vakken als leerstofanalyse, didactische werkvormen, leer- en onderwijspsychologie en analyse van leerboeken. Het is de bedoeling dat de lio aan het eind van het jaar

een onderzoek met een eigen probleemstelling heeft afgerond. Zo heeft Jansen onderzocht waarom HAVO-leerlingen in hun derde jaar economie kiezen zonder er ooit een les in gevolgd te hebben. Door middel van vragenlijsten op twee scholen uit te delen en deze te vergelijken heeft ze geprobeerd dit verschijnsel te verklaren.

REGISTERACCOUNTANT

Jansen kijkt met gemengde gevoelens terug op de opleiding: "Het is erg hard werken; elke dag ben je van negen tot vijf aan het werk en in sommige perioden ben je 's avonds ook nog aan het studeren voor tentamens. Het scheelt dat je naast de theorielessen en werkgroepen stage moet lopen op een middelbare school, in mijn geval de Montessori-school, waardoor je precies weet wat je in de toekomst te wachten staat en waarvoor je zo hard aan het studeren bent. Een nadeel is echter wel dat je het in het begin zo druk hebt met het verwerken van alle nieuwe indrukken, dat je te weinig aandacht aan je leerlingen besteedt. Dan kan het voorkomen dat je problemen bij je leerlingen niet of te laat opmerkt." Jansen zelf meent dat dit probleem ondervangen kan worden door de opzet van de opleiding te veranderen. Ze denkt met name aan de opzet die ook bij de postdoctorale opleiding tot registeraccountant gebruikt wordt. "Omdat je in een jaar zo ontzettend veel te leren krijgt, lijkt het me ideaal om vier dagen per week voor de klas te staan en de vijfde dag theorieles te krijgen en te praten over je ervaringen."

Waarom ben je naar de Verenigde Staten toegegaan, en waarom juist naar Harvard?

Ik wilde al in de jaren zeventig, na mijn studie, naar de Verenigde Staten. Dat kwam er toen niet van, onder meer omdat mijn wil te zwak was en de hoogleraren veel minder internationaal gericht waren dan nu. Dit is gewoon een inhaalmanoeuvre. Op mijn dubbele vakgebied, institutionele economie en politieke theorie, zitten even goede mensen in Engeland als de Verenigde Staten. Maar voor mijn onderzoek had ik behoefte aan een grotere fysieke afstand van Holland. Vandaar dus de VS. De keuze voor Harvard (Cambridge, Mass.) was niet zo moeilijk. Ik was er al eens geweest, ik kende Amartya Sen, ik wist al hoe subliem de Widener-bibliotheek is en hoe fraai New England.

Waar ben je precies mee bezig op Harvard?

Ik werk hier aan een boek over het streven naar gelijkheid in Nederland. Dit wordt, als alles goed gaat, mijn eerste monografie voor de Amerikaanse markt. Een verleidelijk vooruitzicht. Amerikanen hebben geen belangstelling voor Nederland tenzij daar iets gekks gebeurt, zoals het leiderschap van de Republiek in de 17e eeuw, de verzuiling in het begin van de 20e eeuw en de recente vredesbeweging (Hollanditis). Het Nederlandse egalitarisme is ook duidelijk gek: forse economische nivellering in deze eeuw, doch zonder de hoge sociale kosten die je volgens de neoklassieke theorie zou verwachten. Het lijkt erop dat het verlies van burgerlijke vrijheid, economische groei en economische behoeftenbevrediging bij ons betrekkelijk klein of dragelijk is geweest. Thans is er echter diep onbehagen in Nederland over Nederland. De vraag rijst dan of de politiek van herverdeling dit onbehagen dempt, of er juist verantwoordelijk voor is. Mijn grondgedachte is dat we de nivellering moeten zien als een proces van verburgerlijking. Conservatisme, bijvoorbeeld, is de idee van de inferioriteit van bepaalde groepen. Die groepen komen vervolgens niet in aanmerking voor burgerlijke rechten. Ik heb hier een paper geschreven over de opvallende afwezigheid van een sterk conservatieve stroming in de Nederlandse geschiedenis.

Volg je in Harvard nog onderwijs?

Het is heel gebruikelijk dat visiting fellows college lopen. Je zou wel gek zijn als je de uitmuntende graduate courses zou laten schieten! Ik doe mee aan de colleges van Derek Parfit (ethiek van de bevolkingsgroei en de verdeling), Kenneth Shepsle (onderhandelings- en institutionele theorie), Robert Nozick en Amartya Sen gezamenlijk (individuen en instituties), John Rawls (rechtvaardigheidstheorie) en Amartya Sen

Achtung, a visiting

Prof. dr. Jos de Beus -aan onze faculteit docent in de welvaartstheorie- vertrok augustus '91 voor één jaar naar de VS om te werken aan zijn nieuwe boek. Op de Harvard University in Cambridge, Massachusetts, heeft hij nu zeven maanden als 'visiting fellow' doorgebracht; voor ROSTRA tijd om te informeren naar zijn ervaringen. Jos de Beus vertelt over zijn onderzoek, de verschillen in universitaire cultuur tussen Nederland en Amerika, maakt melding van een concert van U2 en beveelt ons en passant een paar interessante boeken aan.

Sander de Bruyn

(maatschappelijke besluitvormingstheorie). De heren geven onverstoord les over hun werk en de laatste aanval daarop, voor een gezelschap van dissertatieschrijvers en buitenlanders zoals ik. Deze luxe heeft meer weg van een permanent Tinbergen Instituut dan van onze specialisatievakken.

'EXCELLENT'

Waarin verschilt Harvard University van de Universiteit van Amsterdam?

Er zijn drie in het oog springende verschillen. Ten eerste is Harvard een private en bovendien rijke instelling. Dat betekent dat de infrastructuur (bibliotheek, zwembad en ga zo maar door) beter is en tevens door minder mensen wordt gebruikt.

"In de VS worden intellectuelen niet serieus genomen, tenzij ze veel geld verdienen"

Harvard heeft veel minder studenten dan Amsterdam. Ten tweede: Harvard concurreert op wereldniveau. Voor de drie faculteiten die ik hier het best ken (economie, politicologie en filosofie) betekent dit dat de hoogleraren in vaste dienst 'excellent' zijn. 'Excellent' staat voor een niveau dat ikzelf nooit zal halen, maar alleen met veel inspanning en geluk kan naderen. Dit ligt per onderwerp verschillend. Zo is mijn achterstand in de geavanceerde speltheorie (de opkomende econometiaal hier) hopeloos en die in de institutionalistische en normatieve theorie klein.

Ten derde werken de Amerikanen als beesten. Arjo Klamer in *Flying Dutchman* (1989), Juliet Schor in *The Overworked American*

(1992), en Tibor Scitovsky in *The Joyless Economy* (1992, tweede editie) leggen uit hoe dat zit. Academici vormen hierop geen uitzondering. Ikzelf werk in Nederland zes dagen, en vier tot vijf avonden in de week. Ik kom op een gemiddelde van zestig uren. Maar de academici hier halen meer dan zeventig uren. Degenen zonder vaste aanstelling moeten wel, en de excellenten moeten eigenlijk ook wel om hun reputatie hoog te houden. Wie het allerhoogste wil (Nobelprijs, macht in netwerken, eigen onderzoekscentrum) offert hier letterlijk de rest voor op, of weet de rest daaraan ondergeschikt te maken: huwelijksleven, vriendschap, de kroeg, het theater, de roman, enzovoort. Dergelijke vakidiotie is, als je het mij vraagt, een soort van chronische en narcistische verliefdheid. Nog ongezonder dan gewone verliefdheid.

Welke methodologische en theoretische onderwerpen zijn momenteel 'hot' op Harvard?

Durf ik niet te zeggen. Het gaat op de seminars letterlijk over alles en lang niet alle lezingen zijn te volgen (dat zijn ze in Amsterdam ook niet). Maar de speltheoretische revolutie met wat daaraan vast zit, zoals onderhandelingstheorie, is bijna tastbaar. De belangrijke kritiek van Klamer-Mirowski op het achterhaalde formalisme van de economen gaat volledig langs iedereen heen. Ik krijg overigens niet de indruk dat de Harvard-economen tot een en dezelfde school behoren. Anders dan Chicago, doceert men hier niet een bepaald maatschappijbeeld. Wel wordt hier iedereen vanaf de intrede bijgebracht dat men tot de elite behoort, dat Yale -en vul maar in- achterop zijn geraakt, en dat arrogantie een deugd is. Verschilt de Amsterdamse student nog van zijn collega's op Harvard?

"De rijken verschillen van ons", verzuchtte Scott Fitzgerald. "Ja", antwoorde Hemingway, "ze hebben meer geld".

Het verschil tussen Harvard-studenten en

baby at Harvard!

de goede Amsterdamse studenten is niet het brein maar het geld. Verder kan ik hierover niets zinnigs zeggen. Ik hoor vaak dat het 'undergraduate-program' net zo massaal en matig is als bij ons de eerste twee jaren. Ik verwijs gaarne naar Henry Rosovsky, *The University* (1990); een uitstekende inleiding tot Harvard voor mensen die deze kant willen uitgaan.

ACADEMISCHE PRIETPRAAT

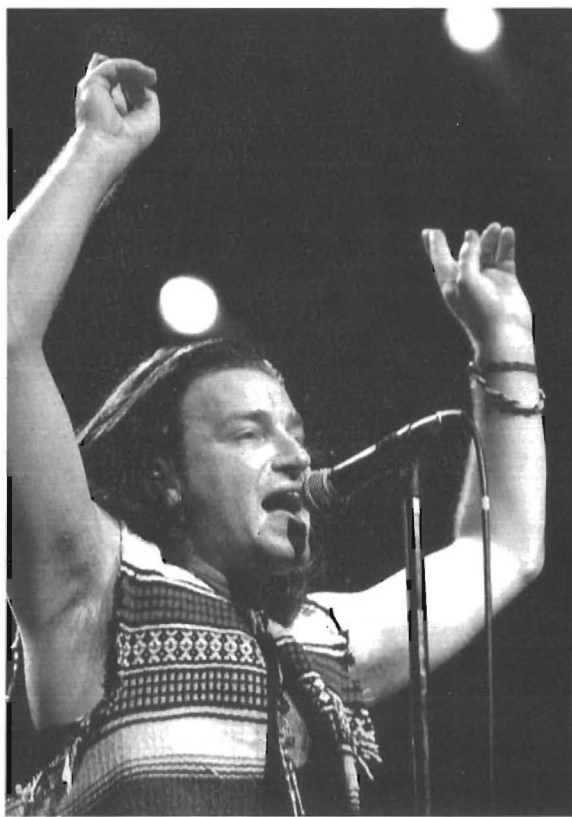
Kun je iets zeggen over de politieke betrokkenheid van economen in de VS. Bemoeien zij zich nadrukkelijk met de in hun land spelende maatschappelijke problemen, of verschansen zij zich in hun universitaire torens?

De politieke rol van de economen is hetzelfde als bij ons. Men verschijnt op de buis, schrijft de opiniepagina vol, adviseert politici, bevolkt commissies, verwisselt universitaire functies voor beleidsfuncties, wordt columnist en dergelijke. Het is ook net als in Nederland dat de meest bekende economen niet noodzakelijkerwijs de economen zijn met de hoogste academische status. In de VS worden intellectuelen niet echt serieus genomen in het zakenleven of de politiek, tenzij ze veel geld verdienen. Ook zijn de journalisten van de landelijke bladen minder amateuristisch dan bij ons. Een en ander leidt ertoe dat er minder ruimte wordt gemaakt voor academische prietpraat dan bij ons. Je leest of ziet hier bijvoorbeeld geen interviews waarin het ego van de hooggeleerde totaal leegloopt. De plaats van de voorspellende economie (zoals de voorspellingen van het Centraal Plan Bureau) in het publieke debat is ook kleiner dan in Nederland.

Hoe wordt het economisch beleid van de huidige regering door de politieke economen beoordeeld?

Wat ze schrijven, kan iedereen lezen in de ook in Nederland toegankelijke bladen. Wat ze zeggen op MacNeil en Lehrer (een soort Achter het Nieuws met veel deskundigen erin, zoals Samuelson, Friedman, Buchanan en Heilbronner) tendert naar het volgende midden. De recessie is niet zo diep als Galbraith zegt dat ie is. Er zijn meer keynesiaanse, dus tijdelijke impulsen dan alleen de modieuze belastingverlaging voor de middenklasse. De Amerikaanse concurrentiepositie is op veel gebieden niet zo slecht als

op dat van de automobielproduktie. De lage rente van de Greenspan zal spoedig vruchten afwerpen. De Amerikanen moeten hun economische levenswijze structureel veranderen: meer sparen, opleiding volgen en kiezen voor kwaliteit. Het vredesdividend (de drastische reductie van defensie-uitgaven) moet gebruikt worden voor de reductie van het begrotingstekort en voor infrastructurele bestedingen. Het bestaan van een onderklasse, malafide en scandaleus ondernemerschap en zichzelf verrijkende managers is een teken van ondoelmatigheid. En: mondiale vrijhandel moet blijven, al zullen de Amerikanen meer om zich heen moeten

kijken, teneinde ondernemers- en beleidsstrategieën over te nemen van Japanners, Duitsers, enzovoort. Zie verder het slothoofdstuk van; Robert Kuttner, *The End of Laissez-Faire* (1991).

REMBRANDT-TENTOONSTELLING

Heb je nog contacten kunnen leggen met vooraanstaande Amerikaanse economen?

Het is een goed Amerikaans gebruik om te koop te lopen met je culturele kapitaal en goed Nederlands gebruik om dat niet te doen. Maar vooruit dan. Ik heb voor Arrow

een blaadje aantekeningen opgeraapt dat van zijn kathedraal was gevallen, ik vier Thanksgiving bij Charlie Maier, ik kom Sen op straat tegen (we wonen vlak bij elkaar), ik praat met Rawls over de beste manier om de deur van diens faculteitsgebouw open te krijgen, ik babbel over de Rembrandt-tentoonstelling van het Rijksmuseum met Simon Schama en ik krijg het met Daniel Bell tijdens een diner aan de stok over de stabiliteit van ondoelmatige economieën (Bell zei dat een DDR-land nooit lang kan voortbestaan, ik ontkende dat met het argument dat de kracht van internationale handel niet alles bepalend is). Begrijpt de intelligente Rostra-lezer wel dat het zogenaamde name-dropping apekool is? Ontzag is maar zelden leergedrag, en veel vaker een verlamming van de geest. Amerikanen nadoen of denken na te doen (hitlijsten met topeconomen)

is een verwaarlozing van de kracht van Europese tradities. En omgang met excellente, soms geniale mensen is wel aardig, maar alles went en de kwestie is wat je ermee doet.

Heb je nog een leuke of speciale ervaring meegemaakt, die je zou willen verklappen aan de lezers van Rostra?

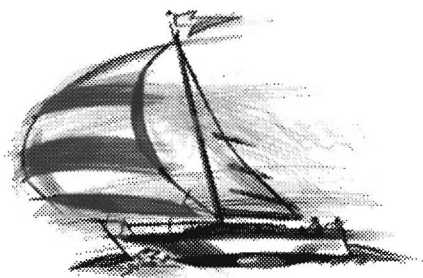
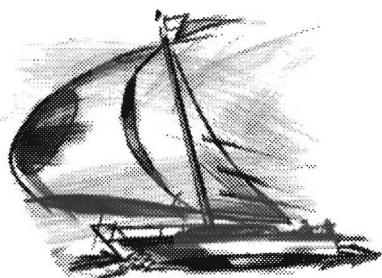
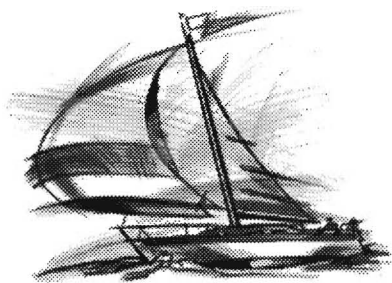
Dinsdagavond 17 maart, Saint Patrick's Day in de Boston Garden. Ik vergeet de verkiezingen in Zuid-Afrika en de primaries in Illinois en Michigan. Want ik zit pal voor het podium van U2, the hottest ticket in town. Twee uur lang overdonderende Ierse melancholie in de tweede hoofdstad van Ierland. Dat allemaal op minder dan een meter van Bono himself. De man blijkt een kruising van Steve Winwood, Sean Kelly, Robert de Niro en Robin Williams.

Heb je straks nog wel zin om in Nederland aan de UvA in een stoffig lokaal voor twintig slaperige studenten college te gaan geven?

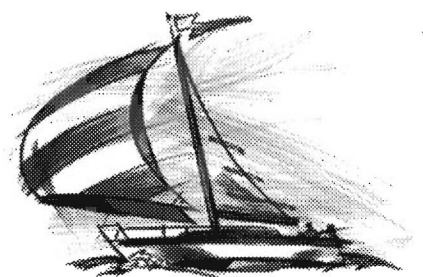
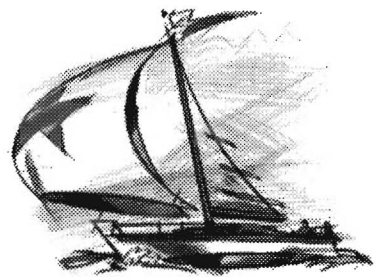
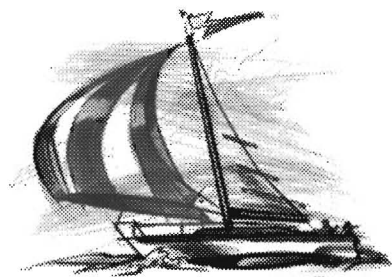
Onzinnige vraag. Krijt happen, stof opwekken en bijdragen tot het reveil van de jonge medemens; dat blijft het ondeelbare specialisme van docenten, zowel in Cambridge als in Amsterdam.

Ik zie, zoals elke docent, meer op tegen de kinderachtigheid van sommige collega's (en alle universitaire bureaucraten) dan tegen de volwassenheid van de studenten.

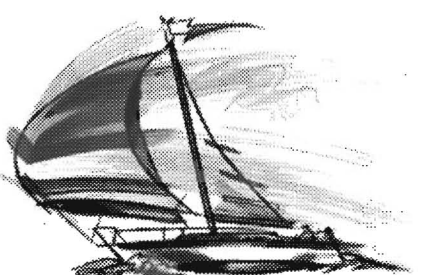
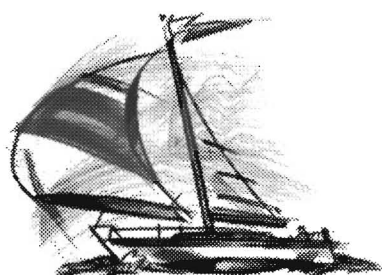
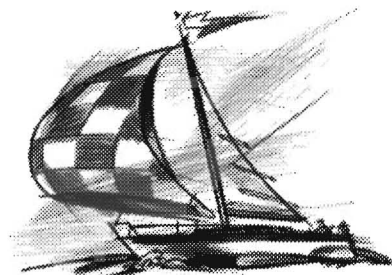
Overigens ben ik van mening dat Arjo Klamer moet worden benoemd als hoogleraar methodologie en geschiedenis van het economisch denken.

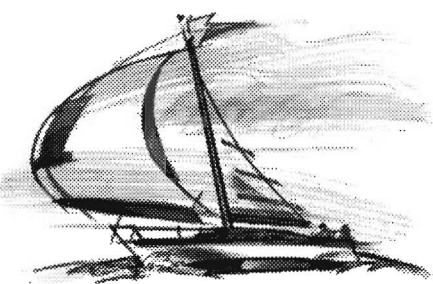
Met Economie of Econometrie kunt u

alle kanten uit bij de meest ondernemende

financieel-zakelijke dienstverlener.

DE TRN GROEP HEEFT MEER TE BIEDEN ALS U VAART IN UW CARRIÈRE WILT HOUDEN.

Kiest u als afstuderend econoom of econometrist voor een voortvarende loopbaanstart? Dan biedt de TRN Groep u een parcours waarin u de wind voortdurend in de zeilen hebt.

De TRN Groep is een van de vier grote financieel-zakelijke dienstverleners in Nederland, waarin onder meer registeraccountants, belastingadviseurs, accountants-administratieconsulenten en organisatieadviseurs samenwerken.

Onze decentrale organisatie en resultaatgerichte, sterk gedifferentieerde marktbenadering bieden u een uitstekende carrièrestart in de accountancy of de fiscale dienstverlening.

Door middel van een brede oriëntatie doet u ervaring op met vrijwel alle facetten van het financiële werkveld. Centraal in het individuele loopbaanplan staan een snelle ontwikkeling en doorstroming.

Zo groeit u in enkele jaren uit van trainee tot professional van formaat. In- en externe (vervolg) opleidingen - zowel vakinhoudelijk als sociaal en commercieel gericht - spelen hierbij een wezenlijke rol.

Zet u graag vaart achter uw carrièreplannen en wilt u meer weten over uw kansen bij de TRN Groep? Vraag dan onze brochure aan. U kunt bellen of schrijven. TRN Groep, mevrouw mr. B.G. Tanis, Postbus 75121, 1070 AC Amsterdam. Telefoon 020 - 6733012.

TRN Groep

S A M E N I N Z A K E N

Fotograaf: H.J. Schröder

FACTS AND FIGURES VAN EEN NIEUWE PROF

Naam:	<i>Arnold Schilder</i>	Hoe brengt u uw vakantie door:	<i>In de Alpen, op de Kanaaleilanden of nog verder weg van alles</i>
Geboorte datum / plaats:	<i>18 januari 1948 - Utrecht</i>	Grootste ergernis:	<i>Nodeloos draaiende motor</i>
Burgelijke staat:	<i>gehuwd</i>	Kan me wakker maken voor:	<i>Helemaal niks</i>
Vooropleiding:	<i>Doctoraal theologie + registeraccountant</i>	Mooiste avond:	<i>Met gezin in Londen naar musical "42nd Street"</i>
Huidige functie:	<i>Vennoot v.d. maatschap Coopers & Lybrand Dijker Van Dien, hoogleraar Accountantscontrole UvA en RL, Lid bestuur NIVRA, aanverwante nevenfuncties.</i>	Slechtste gewoonte:	<i>Doorzeuren</i>
Kleur ogen:	<i>Blauw</i>	Beste eigenschap:	<i>Geloof in andermans trouw</i>
Lengte:	<i>1.82 m</i>	Leukste eigenaardigheid:	<i>Licht revolutionaire aanleg</i>
Borst omvang:	<i>Voldoende</i>	Wie bewondert u het meest als mens:	<i>Mijn vrouw</i>
Kleur haar:	<i>Donkerblond</i>	Meest gebruikte grap in de collegezaal:	<i>Wordt altijd spontaan bepaald</i>
Gewicht:	<i>84 kg</i>	Hoe denkt u over studenten:	<i>Uitdgend en stimulerend</i>
Schoenmaat:	<i>45</i>	Favoriete econoom:	<i>Prof. Jan van de Poel</i>
Bijnaam:	<i>Professor</i>	Wat is de grootste misvatting onder economen?	<i>Dat het uitkomt</i>
Meest geliefde imago:	<i>Creatief en betrouwbaar</i>	Wat is de meest gangbare misvatting onder economen?	<i>Dat je de werkelijkheid kunt beschrijven</i>
Muzikale voorkeur:	<i>Orgelmuziek J.S. Bach</i>	Wat is uw meest gekoesterde opvatting/overtuiging?	<i>Dat mensen best willen</i>
Lielievingsgerecht:	<i>Gegrilde zalm</i>	Grootste uitdaging:	<i>Internationale accountancy voor Top-multinationals</i>
Favoriete boek:	<i>Dag Hammarskjöld - Merkstenen</i>	Grootste angst:	<i>Toch te veel hooi op de vork genomen te hebben</i>
Favoriete kunstenaar:	<i>Ton Koopman</i>	Hoe lang blijft u hier?	<i>Tot mijn opvolger er is</i>
Favoriete drank:	<i>Malt whisky</i>		
Favoriete kleur:	<i>Blauw</i>		
Favoriete kleding:	<i>Oude vrijetijdskleren + sandalen</i>		
Favoriete vervoermiddel:	<i>Audi 100 Avant</i>		
Hobbies/tijdverdrijf:	<i>Orgelspel, joggen, volleybal, tennis</i>		
Welke kranten/tijdschriften leest u:	<i>Financieel Dagblad, Trouw, NRC</i>		

Strategie van

Lange tijd overheerste het idee dat dienstverlenende ondernemingen overwegend klein zijn vanwege de beperkte mogelijkheden om in diensten schaalvoordelen te behalen. Hiermee verbonden is de in het verleden te beperkte aandacht voor zaken als technologische ontwikkeling, kennisontwikkeling en produktiviteitsverbetering in de dienstensector. In deze situatie komt nu echter snel verandering. Het komt zelden voor dat dominante nieuwe technologieën (met name informatietechnologie) niet alleen in de industrie en landbouw hun invloed doen gelden, maar dat juist de dienstensector hierdoor wordt getransformeerd. Uit onderzoek blijkt dat in iedere bestudeerde bedrijfstak in de Verenigde Staten nieuwe technologie heeft geleid tot belangrijke schaalvoordelen. Daardoor ontstaat enerzijds concentratie en marktdominantie en anderzijds ruimte voor specialisatie en niche-strategieën. Dit wijst op het belang van innovaties, het succesvol toepassen van nieuwe technologie en produktiviteitsverhogende maatregelen voor het bereiken van marktleiderschap in de dienstensector.

'Economies of scope' belangrijker dan schaalvoordelen

Het realiseren van schaalvoordelen in de dienstensector was lange tijd moeilijk, omdat het dienstverleningsproces onvoldoende beheerst kon worden. Dat houdt verband met de aard van de grootschaligheid in de dienstensector, die afwijkt van die in de industrie. In de industrie betekent schaalvergroting niet alleen marktconcentratie, maar doorgaans ook centralisatie van de produktie. In de dienstensector is een dergelijke produktiecentralisatie echter meestal onmogelijk, vanwege de noodzakelijke interactie met de consument. Het beheersen van grootschalige, maar gedecentraliseerde netwerken, die kenmerkend zijn voor de dienstensector, is eerst mogelijk gemaakt door toepassing van informatietechnologie.

ECONOMIES OF SCOPE

Schaalvoordelen alleen zijn echter niet doorslaggevend. Een tweede belangrijk effect van de invoering van nieuwe technologie is de 'economies of scope'. Deze 'economies of scope' zijn in de dienstverlening nog belangrijker dan schaalvoordelen. Terwijl de 'economies of scale' de kostenvoordelen en het daaruit voortvloeiende concurrentievoordeel beschrijven, kunnen 'economies of

De commerciële dienstverlening is sterk in beweging. Deregulering en nieuwe technologieën hebben grote invloed op de structuur van dienstenmarkten. De recente besprekingen tussen British Airways en de KLM vormen hiervan een illustratie, net zoals de fusies en andere samenwerkingsvormen in het bank- en verzekeringswezen, die vrijwel dagelijks worden aangekondigd.

Niet alleen de buitenwereld, maar ook de dienstensector zelf heeft behoefte aan een kader om de nieuwe uitdagingen met succes aan te gaan. Mede om die reden is een aantal toonaangevende dienstverlenende ondernemingen samen met het ministerie van Economische Zaken en TNO een meerjaren onderzoeksprogramma "Perspectieven voor diensten" begonnen. KLM, KPMG Klynveld, NMB Postbankgroep, PTT Telecom, Rabobank, Vendex en Volmac doen hieraan mee. Het rapport van de eerste fase (1) behandelt de achtergronden van de veranderingen die de dienstensector kenmerken. Hier volgen enkele hoofdpunten.

Prof.dr. M.W. de Jong

scope' worden omschreven als voordelen die voortvloeien uit een bredere produkt- of dienstenmix. Nieuwe technologie stelt ondernemingen in staat tegen relatief lage additionele kosten nieuwe diensten te leveren via de eenmaal binnen de bestaande manier van dienstverlenen ontwikkelde netwerken of systemen. Zo kan een gediffe-

duidelijk voorbeeld is het reserveringssysteem van American Airlines, dat aanvankelijk als ondersteuning van de dienstverlening is ontwikkeld, maar dat naderhand een belangrijk middel in de distributie en dus in de concurrentiestrijd bleek.

Dat 'economies of scope' steeds belangrijker worden, is in de industrie al langer geaccepteerd. De combinatie tussen continuïteit in de inzet van produktiemiddelen en flexibiliteit in de geproduceerde goederen is het antwoord op de druk om enerzijds tegen lagere kosten te produceren (massaproductie) en anderzijds een zo breed mogelijk scala van produkten aan de klant aan te bieden (individualisering). De produktie van automobielen is

rentieerd pakket (maatwerk) worden geleverd, zonder dat de voordelen van gestandaardiseerde produktie worden opgegeven. Schaalvoordelen en economies of scope hangen in zoverre samen, dat grote ondernemingen beter in staat zijn de noodzakelijke kostbare systemen te ontwikkelen. Voor kleine dienstverleners bieden economies of scope minder kansen. We zien dan ook dat op tal van terreinen de systemen van marktleiders een dominante positie innemen. Een

daarvan een voorbeeld. Er kan een parallel getrokken worden met de situatie in de dienstensector. Ook daar wordt de 'produktie' zoveel mogelijk gestandaardiseerd (het 'back office'), terwijl tegelijkertijd wordt gestreefd een zo breed mogelijk aanbod van diensten te behouden of te ontwikkelen. Een voorbeeld hiervan is de financiële sector, waar veel banken een steeds breder scala van diensten via het bestaande distributiekanaal verspreiden. Ook kunnen we denken

n de Diensten

aan de 'full service' bureaus, waarin we accountants, management adviseurs en andere consultants aantreffen.

MAKE OR BUY

Naast de voordelen die ontstaan door schaal of differentiatie ('scope'), is ook een derde vorm van doelmatigheidsbevordering, te weten de reductie van transactiekosten, relevant voor dienstverlenende activiteiten. Nobelprijswinnaar Coase, en Williamson in diens voetspoor, problematiseerden de vraag waarom bepaalde activiteiten beter aan de markt kunnen worden overgelaten en andere beter (dat wil zeggen: efficiënter) onder het dak van één onderneming kunnen worden uitgevoerd. Dat laatste is alleen economisch zinvol indien de kosten intern lager zijn dan extern (de 'make-or-buy' beslissing). Het bestaansrecht van de moderne onderneming wordt in die zienswijze in hoge mate bepaald door de mogelijkheden kostenvoordelen te behalen vanwege doelmatig beheer van interne en externe transacties. Volgens deze benadering moeten we de moderne onderneming dan ook steeds minder zien als een afgeleide van productiefuncties en meer als een organisatie die transacties regelt en netwerken onderhoudt: 'the firm as a nexus of treaties'. Dit heeft grote consequenties voor economische analyses en strategische planning. Terwijl de economische theorie traditioneel het bestaan van producten en vraag en aanbod als uitgangspunt neemt, om vervolgens het tot stand komen van relaties binnen en tussen ondernemingen te beschouwen, komt vanuit het perspectief van de strategie van de onderneming sterker een tegenovergestelde zienswijze in beeld. De relaties van een onderneming vormende de onafhankelijke economische variabelen en deze kunnen op allerlei manieren worden gebruikt om uiteenlopende producten en diensten (de afhankelijke variabelen) aan de consument te leveren. Met andere woorden, het relatienetwerk wordt een belangrijke bron van toegevoegde waarde: "the observation of corporate strategies in services as well as manufacturing suggests taking as a starting point ... the move from product-based to relationship-based processes of value-creation."

NEXUS OF TREATIES

Juist in het exploiteren van zulke relaties en relatienetwerken hebben diensten een steeds

grotere betekenis. Dienstverlenende ondernemingen hadden in het verleden nog vaak een rol ter ondersteuning van transacties, terwijl zij tegenwoordig steeds meer een transactiebepalende rol krijgen. Voorbeelden van zulke moderne ontwikkelingen zijn de grootwinkelbedrijven, die door hun 'schappenmacht' de productie kunnen beïnvloeden (denk maar aan de eisen die AH kan stellen aan de verpakking) en de transporteurs die zich ontwikkelen tot logistieke dienstverleners (onder andere deur-tot-deur vervoer).

Diensten hebben een steeds grotere betekenis

Maar ook worden financiële en bedrijfskundige adviseurs steeds meer transactie-bepalend, sturen ingenieurs en technische adviseurs de fabricage aan en bepaalt de software-ontwikkeling meer dan de hardware-ontwikkeling de toekomst van de computerbranche. Vanwege dit soort ontwikkelingen is het minder zinvol om de kansen van een onderneming af te leiden uit de algemene marktpotenties, maar is de specifieke positionering van de onderneming op grond van het relatienetwerk, in een mix van concurrentie en samenwerking, meer doorslaggevend. Dit dwingt ondernemingen zich goed rekenschap te geven

van de andere actoren in de bedrijfsomgeving, niet alleen de naaste concurrenten, maar vooral de marktpartijen uit onverwachte hoek.

Concurrentie-analyse wordt zo steeds ingewikkelder: Arthur Andersen, dat zich al ontwikkelde van accountant tot management consultant, is nu als IT-specialist de belangrijkste concurrent voor IBM geworden. En daarmee is het einde niet in zicht: hetzelfde Arthur Andersen ontwikkelt zich, op basis van de praktijk voor adviezen inzake fusies en overnamen, tot merchant bank, die de concurrentie aangaat met de traditionele spelers op die markt.

In de transportsector kunnen de logistieke dienstverleners zorgdragen voor bestellen en factureren via bedrijfsoverschrijdende informatienetwerken (Electronic Data Interchange). Misschien is het dan nog maar een kleine stap naar het uitschakelen van de bank, die nu nog de financiële transacties verzorgt. Bij de beantwoording van die vraag is studie van de mogelijkheden om op basis van relatie- en informatienetwerken nieuwe of vervangende diensten te ontwikkelen relevant.

Een belangrijke les is dat dienstverlening niet langer gezien kan worden als een ondersteuning van 'primaire processen', maar dat het bevredigen van behoeften aan dienstverlening hoe langer hoe meer zelf de sleutel vormt voor succes in zaken.

M.W. de Jong is bijzonder hoogleraar economie van de dienstensector. Jong, M.W. de, P.P. Tordoir, C. Machiels, *De strategische betekenis van diensten; een nieuwe kijk op de economie*. Delft: TNO-Beleidsstudies, 1991. Zie ook mijn oratie "De dienstensector: transacties in transformatie".

Vacatures:

Rostra ECONOMICA zoekt een creatieve fotograaf en een integere, commercieel ingestelde penningmeester die een ster is in het werven van nieuwe adverteerders.

Inlichtingen:

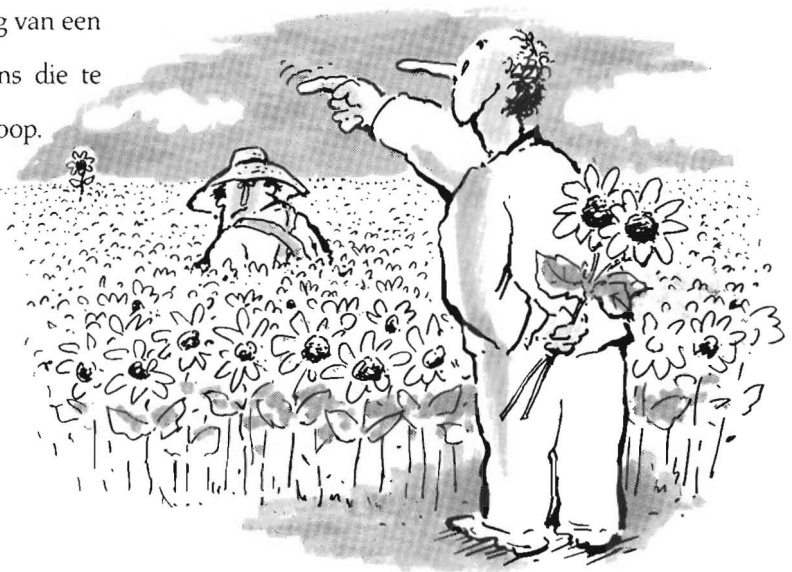
Rostra ECONOMICA kr. E.005 of tel. 5254297.

Econoom gaat zonnebloemen kopen.

De financieel economisch manager bij Unilever heeft in de volle breedte met de bedrijfsvoering te maken. Hij zit in het centrum van de beslissingen. Zo beslist hij bijvoorbeeld over de aankoop van een oogst zonnebloemolie. En krijgt hij te maken met een diversiteit aan accountingaspecten. Zoals de beheersing van een geldstroom van vele miljoenen guldens die te maken heeft met investeringen en inkoop.

Dat geeft zijn functie een toegevoegde waarde en commerciële dimensie. En dat geeft zijn carrière volop mogelijkheden. Want in een open sfeer die ruimte biedt aan initiatieven en ideeën, wordt hij niet belemmerd door bureaucratie.

Vraag voor meer informatie de brochure "Perspectieven voor Academici bij Unilever" aan bij: Evelien van Doorn, tel. 010-4644243 of schrijf naar: Nederlandse Unilever Bedrijven B.V. (Sectie Management Development), Antwoordnummer 5004, 3000 DK ROTTERDAM.

De papierloze organisatie

De term multimedia wordt gebruikt om de integratie van verschillende communicatievormen aan te geven. In multimediatoepassingen worden informatie-uitingen als beeld, geluid, animatie en tekst gecombineerd. Bij deze integratie speelt informatietechnologie een belangrijke rol. Het draait bij informatiesystemen in essentie om het overbrengen van een boodschap. Sommige boodschappen komen beter over door naast tekst, ook gebruik te maken van beeld en geluid. Samen met de hoge mate van interactie tussen mens en machine leidt de multimediatechnologie tot toepassingen die gericht zijn op de wensen van de ontvanger van de boodschap. Deze gebruiker bepaalt welke informatie hij krijgt en in welke vorm deze wordt gepresenteerd.

Het Uitbureau zou multimedia kunnen toepassen in de vorm van een informatiezuil ('point of information') waar de klant informatie op kan vragen over theater, films of concerten. Als de gebruiker dat wil kan hij een stuk film of een gedeelte uit een concert zien en horen. Als daarnaast de mogelijkheid tot reserveren wordt geboden, verandert de zuil in een 'point of sale'-systeem. Deze integratie maakt de toepassing commercieel gezien interessant.

DOCUMENTAIRE INFORMATIEVOORZIENING

Een multimediatechniek met grote gevolgen voor de organisatie, is het elektronisch documentenbeheer. Bij documentaire informatiesystemen (D.I.S.) worden documenten ingelezen en digitaal opgeslagen. Een document is meestal een papieren formulier dat bij binnenkomst wordt ingescanned. Een binnenkomend telefoontje kan echter ook als document worden beschouwd. Kenmerk van een document is dat het te verwerken gegevens bevat, ongeacht het medium dat de verzender gebruikt. Voorbeelden van deze gegevens zijn informatie over de verzender, het onderwerp van het bericht etc.

Veel organisaties, zoals verzekeringsmaatschappijen of belastingkantoren hebben te maken met grote formulierstromen. Voor een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering is een goede beheersing van deze stroom noodzakelijk. Aan de hand van de situatie in een verzekeringsmaatschappij wordt het concept van een D.I.S. geschetst.

Wanneer een klant een schadeformulier op-

Panta Rhei, Associatie voor Informatiekundigen UvA, organiseert op 3 juni a.s. het symposium 'Multimedia in beeld'. Dit artikel geeft een globaal beeld van de informatietechnologie multimedia. Er wordt tevens ingegaan op een onderdeel van multimedia, te weten documentaire informatiesystemen. Deze vorm van informatievoorziening heeft namelijk verstrekende gevolgen voor administratieve bedrijfsprocessen.

S. Nugter

stuurt, komt dit terecht op de schade-administratie. Er moeten verschillende gerelateerde documenten worden opgezocht zoals de verzekeringspolis, eerdere uitkeringen etc. Sommige schadegevallen wijken af van de standaardprocedure rondom een aangifte. Deze schades vereisen een aparte behandeling (bv. een taxatie), zodat het formulier

een tijdje op de afdeling ligt. Er moet dan goed bijgehouden worden waar op de afdeling het document zich bevindt en wat de status van de uitkeringsaanvraag is. Wanneer de klant belt, moet bijvoorbeeld precies kunnen worden nagegaan wie de aanvraag heeft behandeld en met welke tussenresultaten. In dit korte voorbeeld komen bepaalde eisen naar voren die men mag stellen aan de beheersing van de formulierenstroom. Ten eerste moeten de gegevens van een opgeborgen document snel opgevraagd kunnen worden. Vooral bij massale archieven kan dit een tijdrovende bezigheid zijn. Daarnaast moet de werkwijze mogelijk maken dat ieder bevoegd persoon de status en plaats van onder handen formulieren kan nagaan.

VOORDELEN

Een documentair informatiesysteem ondersteunt de beheersing van de documentenstromen. De voordelen van deze automatisering komen het beste naar voren bij een beschrijving van de gang van zaken bij zo'n systeem. Voor de implementatie van een documentair informatiesysteem moeten de huidige formulierenstromen kritisch worden bekeken. Deze analyse kan op zich al leiden tot het blootleggen van bepaalde knelpunten.

Bij een operationeel documentair informatiesysteem verandert de manier van werken ingrijpend. Het fysieke document wordt (voor juridisch bewijsmateriaal) opgeborgen, terwijl het ingescande formulier op de terminals kan worden vertoond. Deze beelden worden op een elektronisch opslagmedium (bv. CD's) bewaard, en

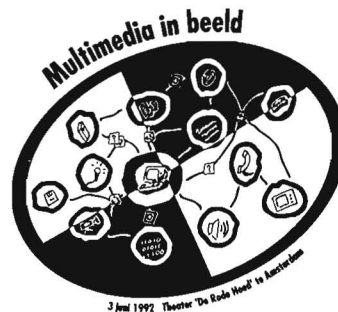
kunnen zeer snel weer worden opgevraagd. Naast dit opslag- en opvraagvoordeel kennen geavanceerde documentaire informatiesystemen nog een ander, meer structureel voordeel. Documenten worden op hun weg door de organisatie behandeld door meerdere functionarissen. Dit is vooral het geval bij de genoemde afwijkingen van de standaard-behandeling. Door de beheersing van de documentenstroom over te laten aan de

computer kunnen grote kostenvoordelen worden behaald. Het systeem bepaalt de route van het ingescande document door het over het netwerk naar de verschillende functionarissen te versturen. Tevens kan worden bijgehouden wie het document onder behandeling heeft en welke status het document heeft.

PANTA RHEI SYMPOSIUM '92

Multimedia en Documentaire Informatiesystemen worden bijna altijd door de technologie gepushed. Het heeft echter vooral strategische en organisatorische consequenties. Toch gebeurt verantwoording vanuit de organisatie zelden of nooit. Om deze reden zal het 'Panta Rhei Symposium '92: Multimedia in beeld' voornamelijk ingaan op de organisatorische gevolgen. Daarnaast worden er diverse toepassingen gedemonstreerd. Het symposium wordt gehouden op 3 juni in theater 'De Rode Hoed' aan de Keizersgracht. Inlichtingen: Panta Rhei, Associatie voor Informatiekundigen, Roetersstraat 11, E2 kamer 126, tel:020-525.4154

Panta Rhei, Associatie voor Informatiekundigen UvA, is een interfacultaire studievereniging. Zij richt zich op studenten die zich vanuit een bepaalde functiediscipline (bedrijfsconomie, marketing, informatica, communicatie) bezig houden met informatiekunde. Naast bedrijfsbezoeken, themadagen etc. organiseert Panta Rhei jaarlijks een symposium.
Stephan Nugter is vierdejaars student bestuurlijke informatica.

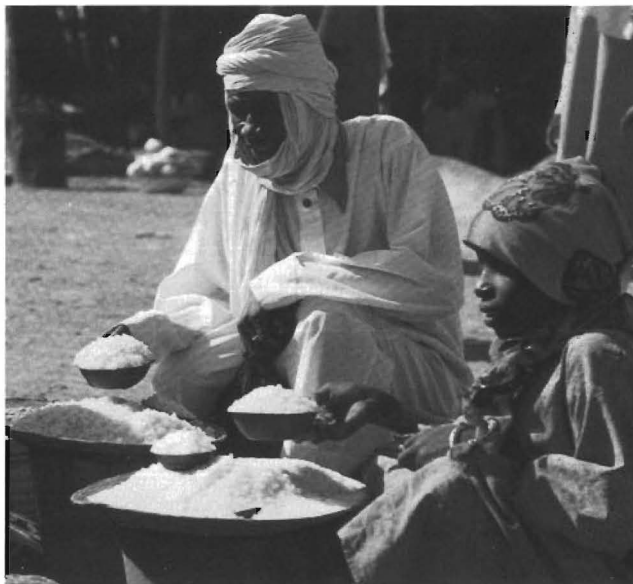

Inleven, daar

De eerste spreker was drs. J.C.A. Potjes ('64). Hij hoopt in september te promoveren op een proefschrift met als onderwerp: 'Een vergelijking tussen de Japanse en de Europese detailhandel'. Voor dit onderzoek was hij om gegevens te verzamelen anderhalf jaar gastonderzoeker aan de Aoyama Gakuin Universiteit van Tokio. Er werd onderzocht of de Japanse detailhandel structureel anders is dan de Europese, ook werd gekeken of het leerzaam is om de Japanse detailhandel te onderzoeken.

KLANT IS GOD

Volgens Potjes is het Japanse distributiesysteem vaak verweten een blokkade te zijn voor de invoer van Westerse producten. In het bijzonder de Amerikaanse regering heeft zich in het handelsoverleg met Japan veel moeite getroost om de Japanse wetgeving die het kleinbedrijf in de detailhandel beschermt te veranderen. In vergelijking met het Amerikaanse distributiesysteem heeft Japan drie keer zoveel winkels op duizend inwoners, ten opzichte van het Duitse en het Engelse hebben ze er twee maal zoveel. Vergeleken met Nederland en Frankrijk is het verschil echter klein en in Italië en Spanje zijn er per duizend inwoners zelfs meer winkels. Om deze en andere redenen werd in een eerste studie de arbeidsproductiviteit in supermarkten in Japan vergeleken met die in Frankrijk, terwijl in een tweede studie naar een verklaring van winstmarges in Duitsland en Japan werd gezocht. Bij de laatste koos Potjes voor een gewogen kleinste kwadraten-regressie waarin hij de winstmarge probeerde te verklaren aan de hand van variabelen als inkoop- en loonkosten als percentage van de omzet, voorraad- en service niveau en onder andere advertentiekosten. Van te voren had de Tinbergen-AIO een (panel)dataset bestaande uit gegevens van 18 winkeltypen over 16 jaar verzameld. Uit de uitgevoerde regressie bleek dat de Japanse detaillist veel beter in staat is zijn kosten door te berekenen aan de consument dan zijn Duitse collega met als gevolg dat de eerste een hoger basis inkomen verkrijgt. De bescherming tegen competitie, die de Japanse winkelier van de overheid krijgt, en zijn goede relatie met de klanten ('klant is God') is dus effectief.

Op de universiteit wordt voornamelijk de theoretische zijde van een vak belicht. Voor de meerderheid van de studenten is echter ook van belang dat ze inzicht verwerven in de praktische toepasbaarheid van hun vak. Met het oog hierop organiseerde het Econometrisch Dispuut van de Erasmus Universiteit op 29 april het symposium: 'Toegepaste Econometrie anno 1992'. Het praktisch toepassen van econom(etr)ische kennis blijkt namelijk een aantal problemen te introduceren, waarvan men zich tijdens de studie nauwelijks bewust is. Zes sprekers schetsen enkele van deze problemen en de gevolgte aanpak.

Robbertjan Roet

WOORDENBOEK

Hierna gaf H.T. van Grol ('65) acte de présence met als titel: 'Datacompressie'. Van Grol is bijna afgestudeerd aan de TU Delft en werkt full-time bij AND Software BV, waar hij zich bezighoudt met data-compressie, routeplanningssystemen, operations research en project management. In de loop der jaren zijn er vele compressie-methoden ontwikkeld om een hoeveelheid data te transformeren tot een kleinere hoeveelheid. Als voordelen van datacompressie noemde de bijna-ingenieur: kleinere bestanden, hogere transmissiesnelheden en beveiliging. Het laatste is een niet onprettige bijkomstigheid van het onontcijferbare karakter van

karakters als de te bezoeken steden wordt gemodelleerd) kan met behulp van lineaire programmering een optimale compressie gevonden worden. Optimaal wil zeggen dat de informatie zo efficiënt mogelijk wordt opgeslagen. Een geslaagd voorbeeld hiervan is de Oxford English Dictionary die door datacompressie op één CD-ROM (zo'n 600 MB, RjR) past.

SOCIAAL ONDERZOEKER

Na de koffie vertelde prof.dr. B.M.S. van Praag ('39) een relaxed verhaal over 'grootschalige enquêtes'. Daar de strekking van het betoog van de hoogleraar wiskundige economie aan de Erasmus Universiteit nogal algemeen was, zal ik slechts enkele punten aanstippen.

Tegenwoordig tellen enquêtes vaak duizenden observaties. In het algemeen is het moeilijk aan te geven hoe groot een enquête dient te zijn. Omdat de betrouwbaarheid met wortel N toeneemt is het niet zinvol om een zeer grote steekproef te trekken.

**In Japan geldt:
klant is
GOD**

Van Praag heeft meegewerkt aan de GPD-enquête, die is verschenen in een aantal regionale dagbladen van de Gemeenschappelijke Persdienst. De inzet van econometristen was zinvol, met name de inhoudelijke kant van de enquête was volgens Van Praag zeer leerzaam. Ook bij andere maatschappelijke kwesties worden econometristen ingezet, vooral in de Verenigde Staten zou dit gebruikelijk zijn. Zo is daar laatst onderzocht of de Amerikaanse PTT een kartel vormt. De moraal van het verhaal van de

het gecomprimeerde resultaat. Uiteraard kleven er ook nadelen aan zoals de soms lange benodigde rekentijd en de verminderde toegankelijkheid van de gegevens. Door het compressieprobleem als routeringsprobleem op te vatten (waarbij een groepje

draait het om

voorzitter van het Tinbergen Instituut is: 'Een econometrist is een sociaal onderzoeker; gedrag daar gaat het om'.

NIJENRODE

Het dessert van de lunch was mevrouw M.A. Schooleman ('66). Dit knapste-meisje-van-de-klas is produktmanager bij Spaarbeleg NV, dat sinds kort een 100% zuster van AEGON NV is. Omdat verzekeringsmaatschappijen sinds de wetwijziging van 1 januari 1990 ook mogen bankieren, mocht zij de voorbereidingen treffen om de bankstatus te verwerven. Per 1 maart 1991 werd die verkregen en sindsdien voelt deze jonge Nijenrodeaan zich als een vis in het water met onder andere het ontwikkelen, op de markt zetten en begeleiden van de verkoop van bancaire produkten. Op 1 september jl. introduceerde Spaarbeleg de Rente-Rekening (bekend van het Ster-spotje met de blanco-papierscheurende juffrouw, RjR). Dat bleek een succes want een maand geleden waren er al 63 duizend rekeninghouders. Andere banken doken ook al gauw in dit gat in de markt (totale spaarmarkt is f187 miljard met een jaarlijkse groei van 5%) waardoor er een hevige concurrentiestrijd losbarstte. Uiteindelijk kwam de consument hier als winnaar uit. De hoge rente die deze vrije rekeningen bieden drijft op de inverse rentestructuur die onze economie op het moment kent. Dat deze spreekster op dit symposium een vreemde eend in de bijt was (heeft waarschijnlijk te maken met sponsoring, RjR) bleek toen ze ons aan het eind meedeelde dat het gebruik van modellen bij de door haar geschetste problematiek slechts op de achtergrond een rol speelden.

VOEDSELVEILIGHEID

De volgende spreker was speciaal uit Groningen gekomen en hoopte mede daarom dat na het dessert niet zoals gebruikelijk een siësta zou volgen. Prof.dr.ir. C. Schweigman ('38) hield ons bezig met de toepassing van wiskundige modellen in ontwikkelingslanden. Hij is zeer deskundig op dit gebied waar zijn verblijf van 1974 tot 1979 aan de Universiteit van Dar-es-Salaam (Tanzania) zeker debet aan is. Deze hoogleraar Operations Research neemt met enkele studenten deel aan een interdisciplinair onderzoeksproject over voedselveiligheid in West-Afrika. Hoe belangrijk dit soort projecten zijn blijkt uit een korte schets van de economische situatie ter plekke. Het budget van de

genoemde universiteit is nu nul komma nul gulden (!) en de hoogleraren moeten hun eigen voedsel verbouwen om in hun levensonderhoud te voorzien! De hoge variabiliteit van oogstbrengraten leidt regelmatig tot slechte oogsten met soms desastreuze gevolgen voor grote gebieden in Afrika.

Grote voedseltekorten maken tijdige noodmaatregelen noodzakelijk. Om hieraan tegemoet te komen besteedt de Food and Agricultural Organisation (FAO) van de Verenigde Naties veel aandacht aan waarschuwingssystemen en oogstvoorspelmethode. Voor dit laatste heeft Schweigman in samenwerking met onderzoekers uit Burkina Faso en Nederland een regressie-model ontwikkeld dat een relatie legt tussen tarwe oogst per hectare en de regenval in de maanden december, februari en maart. Hieruit kwam naar voren dat in Syrië de gemiddelde tarwe oogst aan het eind van februari net zo accuraat voorspeld kan worden als aan het eind van maart. Hierdoor kunnen in februari al goede schattingen voor de oogst gemaakt worden, zodat bij eventuele verwachte voedseltekorten tijdig actie ondernomen kan worden. Verder

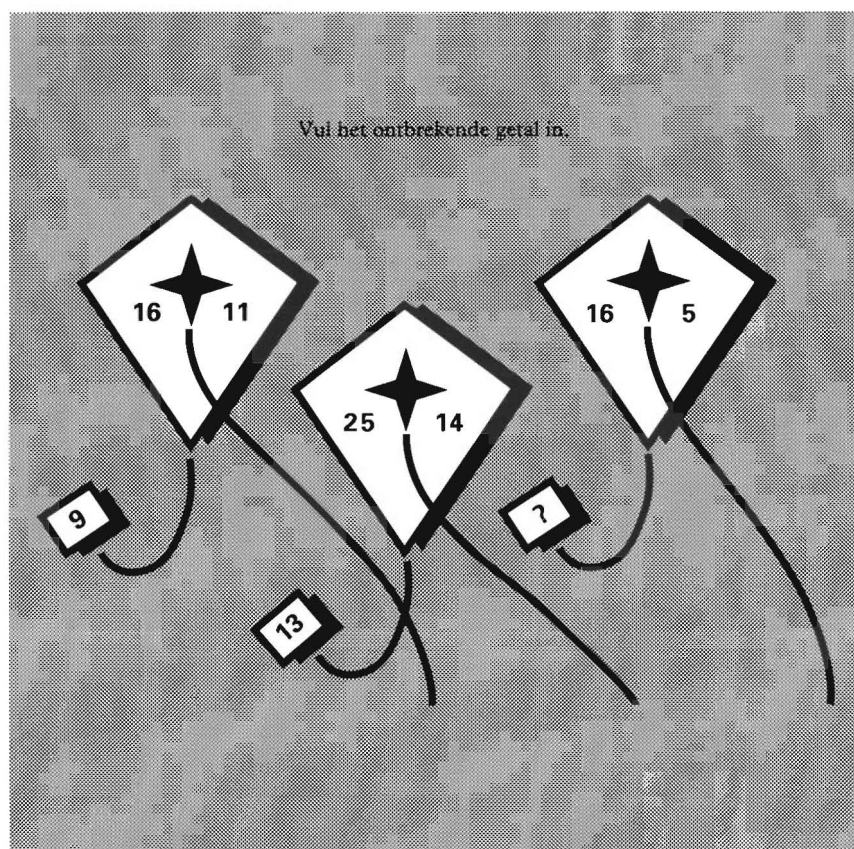
had Schweigman nog een interessant verhaal over een model dat was ontwikkeld voor een efficiënte allocatie van middelen van de zogenaamde graanbanken. Deze graanbanken zijn ingesteld om de boeren te beschermen tegen handelaren die de boeren te lage prijzen bieden voor de oogst. Dit model werd uiteindelijk dermate ingewikkeld dat Schweigman niet wist wat hij met de uitkomsten aan moest, het zou volgens hem goed zijn als meer mensen dat toe zouden durven geven. Tot slot gaf hij ons de

wijze raad dat een econometrist een brede belangstelling moet hebben, daar het een absolute vereiste is dat deze zich kan inleven in de probleemsituatie. Alleen dan kunnen Operations Research (Besliskunde, RjR) technieken goed inzicht verschaffen in de problematiek van ontwikkelingslanden.

BIERMARKT

De laatste spreker werd door Heineken geleverd en was dan ook passend voor de borrel ingeroosterd. Na enkele reclamepraatjes over Heineken (door alle in een jaar verkochte bierflesjes achterelkaar te leggen kan je twee maal de aarde omspannen etc.) stak de ook al jonge drs. L.A. van Haastrecht van wal over Econometrie in de praktijk (van het biermerk). Van Haastrecht's ervaring is dat de theorie die op colleges behandeld wordt, meestal niet zomaar in de praktijk toepasbaar is. Hij voorziet alle werkmatschappijen van Heineken over de wereld van modellen die de totale biermarkt en de ontwikkeling van marktaandeelen beschrijven. Bij deze modellen draait het om twee factoren. De belangrijkste hiervan is acceptatie van het model door het lokale management; dit kan alleen als hun kennis van de lokale markt in het model verwerkt is. De tweede factor is de performance van het model, die moet goed zijn. Verder hamerde Van Haastrecht nog op het persoonlijke contact tussen maker en gebruiker van een model. Van Haastrecht's conclusie was dan ook, conform Schweigman, dat zonder een grote betrokkenheid van de modelbouwer bij de probleemsituatie het model een flop wordt!

Dus u denkt dat u op hoog niveau kunt opereren bij PTT Nederland?

Koninklijke PTT Nederland NV zoekt (bijna) afgestudeerde accountants, bedrijfseconomen en econometristen. Géén dames en heren die van plan zijn om rustig naar het pensioen toe te schuifelen.

Maar mensen, die een goed verstand koppelen aan een krachtige, resultaatgerichte aanpak en een besmettelijk enthousiasme. Als u vindt dat wij nogal hoge eisen stellen, heeft u gelijk. Want we willen namelijk absoluut zeker zijn van de kwaliteiten van onze medewerksters en medewerkers.

Ook van onze nieuwe generatie generalisten en specialisten. PTT is 's lands grootste transporteur van informatie. En dat willen wij graag blijven. Dat betekent alert reageren, investeren - in techniek en mensen - en vooruit lopen op ontwikkelingen. PTT gaat als marktgerichte organisatie deze uitdaging op alle fronten aan. Vaak tot ver over onze grenzen. Kortom beweging en expansie zijn synoniem aan PTT. Daarom zijn wij uitsluitend geïnteresseerd in jonge vrouwen

en mannen met het talent en de mentaliteit om hun eigen loopbaan uit te stippelen. Die in staat zijn onze - en hun eigen - belangen met verve te verdedigen en geen kans onbenut laten om die verder uit te bouwen.

De selectieprocedure is even gevarieerd als zwaar. Als u bovenstaand vraagstuk snel heeft weten op te lossen, is dat een pré, maar onze selectieprocedure heeft veel meer om het lijf. Denkt u te passen in ons profiel, dan is uw gemotiveerde sollicitatiebrief welkom bij Koninklijke PTT Nederland NV, concernstaf Management Development, Postbus 15000, 9700 CD Groningen. Voor meer informatie kunt u ons bellen: 06-0142.

PTT. Waar mensen 't maken.

AGENDA

2 juni

Excursie Optiebeurs (FAA), informatie in de EEFA kamer 128.

3 juni

Symposium: 'Multimedia in beeld', in De Rode Hoed, Keizersgracht. Inlichtingen: Panta Rhei, E2 kamer 126, tel: 525.4154 (zie ook pag 21).

4 juni

Kreet van de week, Zaal 004, tijd: 13.00-14.00. Zie voor onderwerp de posters in de FEE.

9 juni

Seminar. Een milieumodule voor de nationale rekeningen, S.J. Keuning (CBS). Tijd: 15.30-16.30, VU, Zaal 2A-39, de Boelelaan 1105, A'dam.

Promotie drs. F.A.G Windmeijer
Oratie van Prof. drs. R.P. van der Kind, Detailhandelsmarketing.

11 juni

Kreet van de Week, Zaal 004, tijd: 13.00-14.00. Zie voor onderwerp de posters in de FEE.

Logistiek en Operations Research, Agnietenkapel O.Z. Voorburgwal 231

12 juni

Excursie Brans & Co (actuariaat), Informatie bij de VSAE.

16 juni

Vervolg excursie Optiebeurs, (FAA), informatie in de EEFA kamer 128.

VSAE organiseert een Excursie bij AC Nielsen voor vergevorderde econometristen, 17 juni (?).

Sef organiseert begin juni een excursie naar Price Waterhouse voor bijna afgestudeerde studenten (accountancy).

Voor informatie over de Moret scriptie prijs kun je terecht bij: Wetenschappelijke Raad Stichting Moret Fonds, t.a.v. prof. dr. A.J. Bindinga, Postbus 488, 3000 AL Rotterdam.

J' Accuse

Henk Koster

Bedrijfseconomen zijn harde, zakelijke lieden, dat weet toch iedereen. Koude kasstroom, daar gaat het om; van debiteuren versneld innen, crediteuren vertraagd betalen. Goede Hollandse vaardigheden, men geeft geen geld uit tenzij men daar contractueel toe gedwongen is. Of niet soms?

En dan is er een aardbeving bij Roermond en ontdekken huiseigenaren dat de ontstane schade niet door hun polissen wordt gedekt — aardbevingsschade is immers zo zeldzaam hier. Geen verplichting tot uitbetaling, zo haasten ons de botte zegslieden van het verzekeringswezen te vertellen.

Nu, een paar weken later, weet men dat kritische hoofdartikelen en TV interviews met zielige slachtoffers de verzekeringsmaatschappijen een collectieve bloedneus hebben gegeven in de publieke opinie. Een public relations ramp, dat mogen we best zeggen, nauwelijks weer goed te maken door uiteindelijk met f10 miljoen over de brug te komen.

Dat had toch best anders gekund. Een zachtere eerste reactie ("...medeleven met slachtoffers...misschien niet gedekt... onderzoeken de zaak nog ... kijken hoe we slachtoffers kunnen helpen ... enz") en besef dat sociale bewogenheid in het bedrijfsleven een 'public relations' voordeel niet uitsluit!

Mijn avondstudenten (verzekerders overdag?) vonden trouwens van niet; moet de FEE nu ook nog sociale vaardigheden aan de nieuwe doctorale pakketten toevoegen?

Kort maar krachtig

Frank Heemskerk

In de vorige Rostra schreef ik dat het studiejaar '92/'93 het jaar van de onderwijsvernieuwing moet worden. In mijn ogen kan het onderwijs op onze faculteit beter. Niet alleen is het aanbod van onderwijsvormen onvoldoende, zoals de facultaire werkgroep in haar rapport constateerde, ook de kwaliteit en de inhoud van de vakken blijft achter, met name in het vrij doctoraal. Doctoraal keuzevakken als bijvoorbeeld Financiering, Externe Organisatie, SMO, IEB, Financiële Instellingen, SPA en Openbare Financiën zijn interessante en relevante vakken. Toch verbaast het mij hoe routinematig er les gegeven wordt. De docent draait zijn verhaaltje af, geeft 'de hoofdlijnen van het boek' aan en plaatst alles 'in een breder perspectief'. Alle cases achter in de hoofdstukken worden overgeslagen, opgaven zijn te detaillistisch. De geachte student wordt na twee uur hoorcollege bedankt voor de aandacht. Volgende week staan de volgende 200 bladzijden op het programma. Studenten kennen elkaar al jaren van gezicht maar hebben vaak met een enkeling langer dan twee minuten gesproken. Tijdens het college worden weinig vragen gesteld. Ik vrees dat een dergelijk college bekend voorkomt.

Als de colleges op een dergelijke manier verlopen valt dat velen te verwijten. De studenten, omdat ze niet genoeg eisen van hun hoog opgeleide docent. Ze zijn vaak te tentamengericht bezig en verlangen ook weinig van hun medestudent. Ik volg zelf vaak mijn colleges zonder vooraf de stof door te nemen omdat ik kan onderduiken in de massa. De docenten valt het te verwijten. Het is onmogelijk om 200 studenten persoonlijk aandacht te geven, maar meer variatie in het onderwijs is realiseerbaar. Laat studenten opdrachten maken die door andere groepen worden nagekeken! Organiseer kleine discussiecolleges! Geef gerichtere huiswerkopgaven! Er zijn echt meer mogelijkheden om studenten actiever het onderwijs te laten beleven, zonder dat de staf direct overbelast wordt.

Het faculteitsbestuur, en dus ook mezelf, valt te verwijten dat er dit jaar onvoldoende aandacht voor de inhoudelijke kant van het onderwijs is geweest. Wel heeft de faculteitsraad de norm aangenomen dat een doctoraalvak van 7 punten uit 2 uur hoorcollege en 4 uur werkcollege zou moeten bestaan. Ook zijn er voor studenten die reeds vroeg weten wat ze willen uitgestippelde routes (afstudeervarianten) samengesteld. Toch is het moeilijk om van 'bovenaf' onderwijskwaliteit te dicteren. Uiteindelijk bepalen docenten in de collegezalen de kwaliteit van het onderwijs en laten studenten in die collegezalen blijken de inhoud te begrijpen en te waarderen. Een doctoraalstudie economie heeft in een trimester van 14 punten toch meer te bieden dan 10 maal 2 maal 2 uur hoorcollege en twee tentamens?

De hele Apple collectie in één winkel ! *

Degelijk advies en vakkundige begeleiding.

**Dus ook op zaterdag open!*

Macintosh LC 4/40

Inclusief Apple 12" Monochrome Monitor (16 grijswaarden), toetsenbord en muis.

f 3.195,-

Apple StyleWriter

Mooie compacte geruisloze 'drukwerk-kwaliteit' A4 inkjetprinter 360 DPI, inclusief sheetfeeder.

f 875,-

Software

Met ClarisWorks beschikt u over verschillende soorten documenten in één professioneel programma. Volledig tekstverwerkingspakket binnen handbereik. Afbeeldingen die de juiste indruk geven.

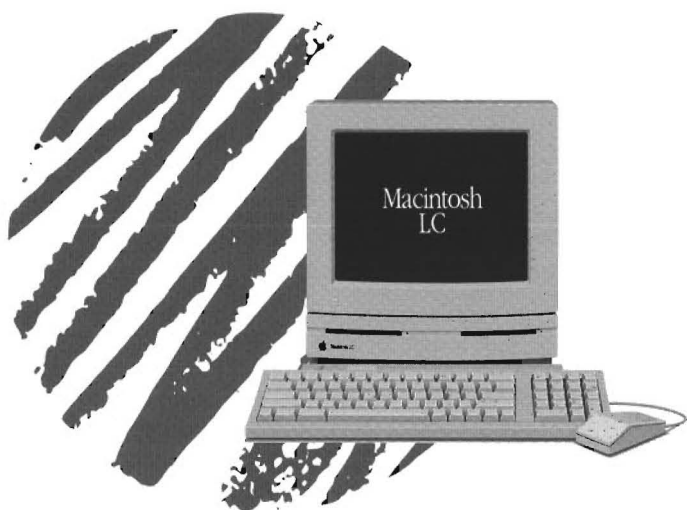
Database waarmee u gegevens efficiënt kunt beheren. Spreadsheetdocumenten en grafieken voor al uw berekeningen.

Communicatie om de juiste verbindingen te maken.

f 295,-

Cash en Carry, alle prijzen zijn **incl.** BTW.

In onze winkel vindt u van kabel tot Quadra en alles vakkundig begeleid.

Apple Centre Point

Buitenveldertselaan 44

Amsterdam

020 - 661 30 11

Alleen deze maand !

De inval

Zondag 1 december. Ik hoorde een enorm kabaal. Het leek het lawaai van een deels in elkaar stortend huis. Alsof een sloopploeg zojuist de werkzaamheden was begonnen in één van de belendende panden. Maar het was zondagochtend dus

de slopershamer kon het moeilijk zijn. Opgeschrikt begaf ik me naar het raam. Ik keek naar buiten of ik ergens de bron van het lawaai kon lokaliseren. Ik zag een jongen van in de twintig op de achterzijde van onze huizenrij toekomen. Hij had daar gemakkelijk kunnen komen. Het terrein tegenover mij, waar enkele maanden tevoren nog panden stonden, was veranderd in een kale plek. De jongen was zwart gekleed, met vale, donkerbruine kisten en een pet op zijn hoofd. Hij was over het terrein komen aanrennen, over de stenen schutting geklommen en sloop nu als een rat over een tuindakje, langs de randen, op de dichtgetimmerde achterkant van de huizen af. Waarschijnlijk heeft hij één van de kozijnen ingetrapt. Dat kon ik niet precies horen. Aan alle kanten was nu immers een gekraak en gebeuk hoorbaar.

Krakers! Die gingen vast en zeker in de leeggekomen woningen zitten. Ze wilden beslist ook bij ons op nummer 161 naar binnen. Bij ons stonden immers 2 van de 6 woningen leeg. Zeer binnenkort zou nummer 3 volgen. Die zouden eens lekker hun gang gaan in ons huis op de eerste en de derde verdieping. Wij - mijn nevenbuurman en ik - van 2 hoog zouden hiermee in één klap iedere zeggenschap in eigen huis verliezen en slechts mogen hopen op wat inschikkelijkheid van de krakers. Daar hadden we geen klap zin in!

Binnen enkele minuten werden de vermoedens bevestigd en hardhandig ingeluid. De bel ging over. Niet alleen bij mij, maar door het hele huis. En de bel ging nog een keer. Nog wel tien keer. Tenslotte haalden de indringers daar beneden de vingers niet meer van de knoppen af. Maar niemand van ons deed open.

De gevolgen lieten zich raden. Ik hoorde een enorme klap op de voordeur. Ze waren bezig de voordeur in te trappen. Dat was genoeg. In woeden de verontwaardiging stooft ik nu de gang op, het trappenhuis af naar beneden. Bij de voor-

deur trof ik mijn bovenbuurman van 3 hoog, Arie. Dat kwam goed uit. Ik kon wel wat hulp gebruiken.

“Ze trappen de voordeur verdomme in!”
“Ze komen er verdomme niet in!”

Met deze woorden sloten we de gelederen en stortten ons op de voordeur, die wonderwel nog steeds stand had gehouden tegen het beukende geweld. Het ruitje bovenin het deurkozijn hadden de indringers al ingeslagen maar daarmee waren ze niet bar veel opgeschoten. Met het volle gewicht

HouSe-Party 161

gekraak hoorden. Op dat moment wisten we dat één van de dichtgetimmerde raamkozijnen het had begeven (die woning stond leeg). Ze hadden op één hoog kunnen komen via de uitstekende voorgevel van het buurthuis op de begane grond. Een moment later hoorden we hoe de dichtgetimmerde opgangdeur van de woning aan splinters werd geslagen. Nu zaten de indringers dus ook in onze rug, in het trappenhuis. Ons verzet bij de voordeur beneden was hiermee zinloos geworden. Daarop trokken we de pin van de voordeur weg. Er restte niets dan ons vloekend en scheldend in de eigen woning te verschansen en de wonden te likken.

Na een tijdje zocht ik verhaal bij mijn nevenbuurman op 2 hoog. Hij woonde bovendien aan de voorzijde - ik kon er dus even uit het raam spieden. Pas toen zag ik hoe weinig kans van slagen onze vezetsdaad had gehad. We hadden ons immers geweerd in de veronderstelling dat het om een handvol krakers ging. Dat was nog te behappen geweest met een paar solidaire huisgenoten. Maar daar aan de voorzijde, waar het raam op uitkeek aan de voorzijde, daar zag het zwart van de krakers. Het waren er wel tachtig. Het leek net een troep haveloze gieren die was neergestreken op het speelpleintje, bleek en spichtig ogend, afwachtend toekijkend hoe hun militante voorhoede als een troep gretige hyena's de slooppanden openscheurde en binnenwurmde op de meest kwetsbare plekken.

Het was zondagochtend, een uur of elf nu. Aan de overzijde, op 2 hoog, zag ik een man, half aangekleed, met een kop koffie aan het raam zitten en de boel heel rustig gadeslaan. Een maf gezicht. Binnenskamers bij ons ontspan zich nog een discussie over deze kraakactie. Het stond buiten kijf dat die op een onverdeeld succes was uitgedraaid, al hadden de krakers dat volledig te danken aan hun overweldigende meerderheid en de agressieve overrompelings-tactiek die elke discussie de kop in moest drukken. Daartegenover stonden de argeloze, ongeorganiseerde bewoners die op deze gewone zondagochtend natuurlijk op niets waren voorbereid.

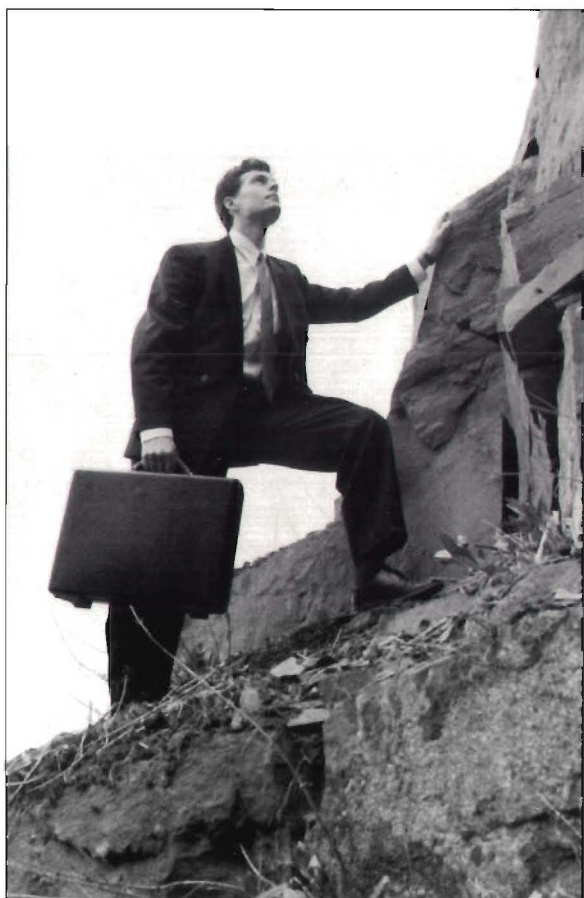
De ene kant van de zaak was dat ons half leeg staande huis in elk geval weer bewoond zou worden. Dat maakte het pand ongetwijfeld minder aantrekkelijk voor inbrekers van buitenaf. Aan de andere kant kon met dit grote, anonieme en oncontroleerbare krakersgezelschap het middel wel eens erger zijn dan de kwaal.

De politie verscheen die middag ook nog even ten tonele. Van een optreden kwam het niet. Het politieduo nam achteloos notitie van het gebeurde, alsof ingetrapt ramen en ingeslagen deuren gebruikelijke manieren zijn om een pand binnen te komen. Met zacht ronkende motor en een opengedraaid raampje reed de politie-auto langzaam aan het schouwspel voorbij.

Ongerust en geïntimideerd keerde ik later op de dag naar mijn woning terug. Lang hield ik het daar niet uit. Ik stond op het punt uit te gaan omdat ik de dag beslist niet verder in dit pand wilde doorbrengen, toen er werd aangeklopt. Ik deed open en zag een loenzende gestalte die, schuin weggijkend, een sleutel voor mijn neus liet bungelen: “Alsjeblieft. De nieuwe voordeursleutel,” luidde het enige commentaar.

Ronald Heiloo, Hugo Strikker

OKÉ, HET IS GEEN ALLEDAAGSE CARRIÈRE.

Accountancy is een boeiend vak. Want het ene vraagstuk is het andere niet. En de interpretatie van gegevens om die vraagstukken op te lossen, vereist een grote mate van vakkundigheid.

Toch onderscheidt de ene accountant zich van de andere op velerlei manieren. De ene zal plichtmatig te werk gaan en hoofdzakelijk controleren. Wij, bij Arthur Andersen houden er een andere filosofie op na.

Wij adviseren bij sterk uiteenlopende, internationale ondernemingen met als resultaat een uitermate boeiende cliëntenportefeuille.

Wij creëren hiermee voor onszelf uitdagingen, die passen bij onze aard; jong, dynamisch, ambi-

tieus en sterk gemotiveerd. Daarom vinden wij ook dat een carrière bij Arthur Andersen geen alledaagse is.

Wij willen Nederlandse, Duitse en Belgische studenten graag de gelegenheid geven met die bijzondere filosofie kennis te maken.

De **Arthur Andersen Autumncourse** is daarvoor een goede gelegenheid.

Deze driedaagse cursus start op 9 november 1992 en richt zich speciaal op die gebieden, waarin Arthur Andersen zich onderscheidt van andere kantoren.

De **Arthur Andersen Autumncourse** heeft een sterk participierend karakter en vindt plaats in ons internationaal trainingscentrum te Veldhoven. Een bezoek aan één van onze internationale cliënten staat ook op het programma.

Aanmelding staat open voor (maximaal 25) studenten, die in de laatste fase van doctoraal III zitten en die de postdoctorale accountancy-opleiding gaan volgen.

Bel snel met Marga L. Kollee, telefoonnummer (070)3425625. U krijgt dan spoedig een inschrijfformulier toegestuurd. Na ontvangst van uw gegevens volgt de selectieprocedure.

ARTHUR ANDERSEN

ARTHUR ANDERSEN & CO, SC